

ΝΙΚΟΣ ΜΕΛΙΟΣ

ΛΙΒΑΔΕΙΑ

19ος-20ος αιώνας

ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΔΗΜΟΣ ΛΕΒΑΔΕΩΝ

1997

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.:

- Σειρά: Βιομηχανική Πίστη, Υποσειρά: 6. Παραγωγή και διανομή κινητηρίου δυνάμεως, φωτός, ύδατος και θερμότητος, Φάκελος: 6-026 «Ανώνυμος Ηλεκτρική Εταιρεία Λεβαδείας» (1931-1957).
- Σειρά XXXIV Βιομηχανική Πίστη, Υποσειρά: 11 Υφαντικές Βιομηχανίες:
 - ✓ Φάκελος 11-069 Εμπορική & Βιομηχανική Εταιρεία «Θ. Καβρής, Ε. Πανουργιάς, Θ. Ροζανίτης & Δ. Χατζόπουλος» (1929-1940),
 - ✓ Φάκελος 11-096 «Κλωστήριον Ν. Μουρίκης & Σία» (1937-1939),
 - ✓ Φάκελος 11-164 «Νηματουργείον Σπ. Κ. Στράγκα & Ευθ. Γ. Στράγκα» (1939-1940),
 - ✓ Φάκελος A4-19 «Αφοί Α. Μέγα & Ν. Δαρόπουλος» (1940).

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Χριστίνα Αγριαντώνη, Οι απαρχές της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα, Ιστορικό Αρχείο-Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1986.

Σπύρος Ι. Ασδραχάς, Ελληνική κοινωνία και οικονομία (ιη' και ιθ' αι.), Αθήνα: Ερμής, 1988.

Σπύρος Ι. Ασδραχάς, Οικονομία και νοοτροπίες, Αθήνα: Ερμής, 1988.

Θύμιος Δ. Δάλκας, Λειψαδιά (Ιστορικοί περίπατοι), Τόμοι Α'-Γ', Αθήνα 1985.

Τάκης Λάππας, Η χώρα της Λειψαδιάς, Αθήνα, 1954.

Τάκης Λάππας, Λειψαδιά και Λειψαδίτες στο Εικοσιένα, Αθήναι, 1971.

Τάκης Λάππας, Ευρωπαίοι ταξιδιώτες στη Λειψαδιά 1830-1862, περιοδικά «Στερεά Ελλάς»

Έτος Γ', Μάιος-Ιούνιος 1962, Τόμος 15, σσ. 191-250.

Κυριάκος Σιμόπουλος, Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα 333 μ.Χ. - 1700 (Δημόσιος και ιδιωτικός βίος, λαϊκός πολιτισμός, εκκλησία και οικονομική ζωή, από τα περιηγητικά χρονικά), Τόμος Α', Αθήνα 1984, (1700 - 1800) Τόμος Β', Αθήνα 1981, (1800 - 1810) Τόμος Γ1', Αθήνα 1981, (1810 - 1821) Τόμος Γ2', Αθήνα 1975.

Ζήσιμος Συνοδινός, Χρονολόγιο ίδρυσης των υποκαταστημάτων της Εθνικής Τράπεζας (1842-1988), δακτυλόγραφη μελέτη, Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.

Ιωάννης Χρ. Χατζηϊωάννου, Πανελλήνιον Λεύκωμα Εθνικής Εκατονταετηρίδος 1821-1921 (Η χρυσή βίβλος του ελληνισμού), Τόμος Ζ', σ. 39.

© COPYRIGHT 1997

Νίκος Μέλιος και Δήμος Λεβαδέων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: περιοδικό «Μανδραγόρας»

Εισαγωγικό σημείωμα του Δημάρχου

Με επιδίωξη την τόνωση του ενδιαφέροντος για την ιστορία της Λιβαδειάς, την καταγραφή και την κοινοποίησή της στην τοπική κοινωνία και τους ερευνητές, προχωρήσαμε στην παρούσα έκδοση.

Πρόκειται για μια επιλογή και παρουσίαση ιστορικών δεδομένων με έμφαση στο 19ο και τον 20ο αιώνα. Η έκδοση περιλαμβάνει χρονολόγιο από την αρχαιότητα έως σήμερα, εντυπώσεις των περιηγητών από τη Λιβαδειά για την περίοδο από το 15ο μέχρι το 19ο αιώνα, εξέχουσες μορφές της πόλης, κοινωνικοοικονομικά στοιχεία για το τέλος του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα, από όπου σχηματίζεται μια πιο συγκεκριμένη εικόνα για το πρόσφατο παρελθόν της πόλης.

Το τεύχος αυτό ενισχύει και συμπληρώνει πρωτοβουλίες του Δήμου Λιβαδειάς όπως το Συμπόσιο με τίτλο «Η Λιβαδειά χθές-σήμερα-αύριο» και η έκθεση ιστορικών τεκμηρίων, αρχειακού και φωτογραφικού υλικού, το Σεπτέμβρη του 1997. Κεντρικός μας στόχος είναι η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της Λιβαδειάς, στόχος που ενισχύεται από τα έργα προστασίας και αναβάθμισης της Κρύας, την αναστήλωση του Κάστρου, την αναπαλαίωση των βιομηχανικών και αρχιτεκτονικών μνημείων, την προβλεπόμενη λειτουργία εκθεσιακών χώρων με αρχιτεκτονικά ευρήματα, λαογραφικά στοιχεία και τη δημιουργία ιστορικού αρχείου στην πόλη μας.

Ευχαριστούμε ως πολύτιμο αρωγό σε όλη αυτή την προσπάθεια το Νίκο Μέλιο, εμπνευστή και βασικό δημιουργό της παρούσας έκδοσης καθώς και όσους συνέβαλαν σ' αυτήν.

Ευχαριστούμε ακόμη όλους όσοι τίμησαν με τη συμμετοχή και την παρουσία τους τις πρωτοβουλίες του Δήμου.

Ευχαριστούμε τέλος όσους ασχολήθηκαν και ασχολούνται με την ιστορία της Λιβαδειάς και ελπίζουμε ότι στο μέλλον θα είναι πολύ περισσότεροι. Πιστεύουμε ότι το παρόν αφιέρωμα αποτελεί μια ενδιαφέρουσα και χρήσιμη έκδοση για όλους τους κατοίκους και ιδιαίτερα για τους μαθητές και τους νέους της πόλης μας.

Χρήστος Παλαιολόγος

Δήμαρχος Λεβαδέων

Πρόλογος

Η σκέψη γι' αυτό το αφιέρωμα ξεκίνησε πριν από ένα ακριβώς χρόνο, με τη λήξη των εργασιών του Γ'. Διεθνούς Συνεδρίου Βοιωτικών Μελετών που διοργάνωσε η Εταιρεία Βοιωτικών Μελετών. Αφορμή γι' αυτό αποτέλεσε η επιτυχία και η θεομή αποδοχή της έκθεσης ιστορικών τεκμηρίων, που έγινε το Σεπτέμβριο του 1996 στη Δημοτική Πινακοθήκη «Θ. Λαζαρής» του Δήμου Λεβαδέων, και του αφιέρωματος για τα 110 χρόνια από την αποξήρανση της Κωπαΐδας από την τοπική κοινωνία και τους σπουδαστές των σχολείων της πόλης.

Ο Δήμος Λεβαδέων ενίσχυσε αυτή μας την προσπάθεια καθώς έκανε αμέσως αποδεκτή τη διοργάνωση έκθεσης ιστορικών τεκμηρίων και ιδιωτικών συλλογών για την ιστορία της πόλης, στο πλαίσιο των εργασιών του συνεδρίου «Λιβαδειά χθες-σήμερα-αύριο».

Στο διάστημα που μεσολάβησε, προσπαθήσαμε αφενός μεν να συλλέξουμε, μέσα από τη βιβλιογραφία, και να συστηματοποιήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για την ιστορία της πόλης, αφετέρου δε να αναπτύξουμε συνοπτικά ορισμένες από τις όψεις της τοπικής ιστορίας στις οποίες δεν είχε ως σήμερα δοθεί η δυνατότητα να μελετηθούν. Ιδιαίτερο βάρος δόθηκε στη σύγχρονη οικονομική ιστορία της πόλης κατά το 19ο και 20ό αιώνα.

Θεομές ευχαριστίες οφείλονται στο Δήμο Λεβαδέων και ιδιαίτερα στο Δήμαρχο κ. Χρ. Παλαιολόγο που στήριξε αυτή μας την προσπάθεια.

Το αφιέρωμα αυτό δε θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα χωρίς την ευγενική στήριξη του περιοδικού «Μανδραγόρας». Ευχαριστούμε λοιπόν τη Μίνα Δάλκα, τον Κώστα Κρεμμύδα και την Τζέλα Ασπρογέρακα που ανέλαβαν όλο το βάρος της επιμέλειας και του σχεδιασμού του αφιέρωματος. Ευχαριστίες επίσης οφείλονται στον τυπογράφο κ. Μαργανέλη που στο ελάχιστο χρονικό διάστημα που του διαθέσαμε ολοκλήρωσε με επιτυχία αυτή μας την προσπάθεια.

Αθήνα, 25 Αυγούστου 1997

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Αρχαιότητα:

- Κατά μία παράδοση η πόλη στην αρχαιότητα ονομαζόταν Μίδεια και ήταν κτισμένη σε λόφο.
- Ονομάστηκε Λεβάδεια από τον Αθηναίο Λέβαδο που εγκατέστησε κατοίκους στην πεδιάδα.
- Το 395 π.Χ. η πόλη λεπλατείται από το Λύσανδρο.
- Το 86 π.Χ. η πόλη λεπλατείται από το Μιθριδάτη.
- Ο 2ος μ.Χ. αιώνας αποτελεί περίοδο ακμής της πόλης.

Βυζαντινή περίοδος:

- Κατά τους τρεις πρώτους αιώνες η πόλη δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη ανάπτυξη ακολουθώντας τις πολιτικές και εκκλησιαστικές μεταβολές μεταξύ ανατολής και δύσης μέχρι την τελική υπαγωγή της στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως.
- Κατά τον 4ο και 5ο αιώνα της βυζαντινής περιόδου η αγροτική παραγωγή της πόλης αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα από τις συχνές βαρβαρικές επιδρομές.
- Το ίδιο πρόβλημα παρουσιάζεται και κατά τη διάρκεια του 7ου αιώνα.
- Η εισαγωγή του θεομού των «θεμάτων» και η ανάπτυξη της μεταξούργιας στη Θήβα συμπαρασύρει και τη Λιβαδειά σε μία οικονομική αναζωγόνωση που φθάνει στο απόγειό της κατά τον 12ο αιώνα της βυζαντινής περιόδου.
- Οι επακόλουθες επιδρομές των Νορμανδών αποδυναμώνουν την καλλιέργεια του μεταξιού και τη βιομηχανοποίησή του στην περιοχή περιορίζοντας σημαντικά την εμπορική κίνηση και τα περιθώρια οικονομικής ανάπτυξης της.

Φραγκοκρατία:

- Μετά την κατάληψη της νότιας Ελλάδας από τους Φράγκους της Δ' Σταυροφορίας το 1204, η Λιβαδειά παραχωρείται στον «κύριο των Αθηνών» Όθωνα Δελαφόρ.
- Έναν αιώνα αργότερα μετά την ήττα των Φράγκων από τους Καταλανούς στη μάχη του Κηφισού (1311), το κάστρο της Λιβαδειάς παραδίδεται εκούσια από τους κατοίκους της στους νικητές με αντάλλαγμα την παραχώρηση προνομίων.

• Το 1381 η Εταιρεία των Στρατιωτών της Ναβάρας με επικεφαλής τον Ιωάννη de Urtubia, που έχει από το 1379 εισβάλει στο δουκάτο, καταλαμβάνει τη Λιβαδειά.

• Η καταλανική κυριαρχία συνεχίζεται υπό την επικυριαρχία του βασιλιά της Σικελίας Φρειδερίκου ως το Μάιο του 1388.

• 1388: Η Λιβαδειά ως περιοχή του Δουκάτου των Αθηνών περιέχεται στον Νέριο Ατζαγιόλι μέλος φλωρεντιανού τραπεζικού οίκου.

• 1422-1423: Επιδημία πανώλης θερίζει την πόλη της Λιβαδειάς.

• 1425: 300 αλβανικές οικογένειες εγκαταλείπουν τη χώρα του Acciaiuoli και ζητούν να εγκατασταθούν στην Εύβοια. Ο Αντώνιος διαμαρτύρεται στη Βενετία και η σύγκλητος εκδίδει εντολή στο βάιλο της Ευβοίας να επιτρέψει την επάνοδο των Αλβανών στο δουκάτο, αλλά να κρατήσει όσους είχαν μεταναστεύσει από τη Θεσσαλία και τη Λιβαδειά.

• 1460: Η Λιβαδειά περιέχεται στην οθωμανική κυριαρχία κι εντάσσεται στο σαντζάκι των Τρικάλων ως το 1470.

• 16ος αιώνας: Η Λιβαδειά είναι χάσι Οθωμανών αξιωματούχων που παρουσιάζει, από τα χρόνια ακόμη της Αλώσεως, αξιοσημείωτη εμπορική κίνηση. Η αγορά της Λιβαδειάς ήταν από τις ζωηρότερες ιδίως σε κρέατα και δέρματα.

• 17ος αιώνας: Η Λιβαδειά κατά την τρίτη ή τέταρτη δεκαετία του 17ου αιώνα είναι βακούφι της Μέκκας ή κατ' άλλους της Μεδίνας.

• 1684-1699: Η πόλη υπόκειται σε καταστροφές που είναι αποτέλεσμα του τουρκοβενετικού πολέμου.

• 1694: Καταγράφεται μεταφορά 19 γυκ πυρίδας από το πυριτιδοποιείο της Θεσσαλονίκης προς τη Λιβαδειά με εκμισθωμένα ζώα και συνολική αξία φορτίου 28.500 άσπρα. Η πυρίτιδα μεταφέρεται στο κάστρο της Λιβαδειάς.

• 18ος αιώνας: Η πρόσοδος του καζά της Λιβαδειάς αφιερώνεται στο Γενί-Τζαμί του Σκουτάρι που το είχε ιδρύσει η σύζυγος του σουλτάνου Μεχμέτ Δ'. Το γεγονός αυτό ευνοεί τη χορήγηση

προνομίων στους κατοίκους της περιοχής με συνέπεια την ανάπτυξη του κοινοτικού θεσμού και τη δημιουργία μίας τάξης αρχόντων. Κατά την περίοδο αυτή ο πόλη πήταν σε ακμή ως πρωτεύουσα της Βοιωτίας της «χώρας της Λιβαδειάς» και σε αυτήν έδρευε και ο Έλληνας δημογέροντας ο οποίος με μερικούς συμβούλους διοικούσε τη χώρα με βάση προνόμιο που απέρρεε από την ιδιότητα της περιοχής να αποτελεί τιμάριο της Βαλιδέ σουλτάνας.

- **1752:** Γεννιέται στη Λιβαδειά ο Λάμπρος Κατώνης.
- **1760:** Γεννιέται ο πρόκριτος της Λιβαδειάς Νικόλαος Νάκος.
- **1770:** Γεννιέται στη Λιβαδειά ο προεστός Ιωάννης Φίλων.
- **1770-1780:** Την περίοδο αυτή υπάρχουν μαρτυρίες που ενδέχεται να υποδηλώνουν την ύπαρξη δύο παράλληλων σωμάτων πολιτοφυλακής που στηρίζονται σε διαφορετικό πόλο εξουσίας, την περιφερειακή και την κοινοτική. Τέτοια παράλληλα σώματα μαρτυριούνται και στη Λιβαδειά όπου «έχουν δύο τάξεις αρματολούς, μίαν του Αλλί Πασά και μίαν εδικούς τους Ρωμαίους. Το πόσα τους δίνουν δεν είναι φανερά, τα ηξερουν μόνον οι άρχοντες». Στο γεγονός αυτό ίσως να παίζει ρόλο το ότι η Λιβαδειά ήταν βακούφι.
- **1785:** Η Λιβαδειά ξεκληρίζεται από πανούκλα. Οι νεκροί υπολογίζονται κάπου στις 6.000 ψυχές.
- **1786:** Ο Αλβανός αρχηγός Ντελί Αχμέτ λεπλατεί τη Λιβαδειά.
- **1788:** Γεννιούνται στη Λιβαδειά οι αγωνιστές Γιαννούλης Νάκος και Π. Γεωργαντάς.
- **1788-1789:** Επιδημία πανώλης στη Βοιωτία επεκτείνεται τον Αύγουστο και στη Λιβαδειά.
- **1793:** Γεννιέται στη Λιβαδειά ο αγωνιστής Μάρτος Λάππας.
- **1796:** Η φράση κειμένου «Τούρκον δεν αφήνον να αγοράσει μουκατάν (μέρος της περιφερείας για την είσοραξη των φόρων του), πρότερον άφωναν, τώρα όχι» δείχνει πως, σιγά σιγά, οι άρχοντες της Λιβαδειάς επιβλήθηκαν στους Οθωμανούς.
- **1799:** Γεννιέται στη Λιβαδειά ο αγωνιστής Αντώνιος Γεωργαντάς.
- **1801:** Επιδρομή ακρίδας αφάνισε τη βαμβακοπαραγωγή της Λιβαδειάς.
- **1801-1820:** Τις παραμονές της επανάστασης η πόλη αριθμεί 10.000 ελληνικές ψυχές.
- **1805:** Γεννιέται στη Λιβαδειά ο πανεπιστημιακός καθηγητής Ιωάννης Λεβαδεύς.
- **1806:** Γεννιέται στη Λιβαδειά ο αγωνιστής του '21 Γεώργιος Λάππας
- **1813:** Γεννιέται στη Λιβαδειά ο Φίλων Φίλων.
- **1816:** Ο Άλι Πασάς τοποθετεί στο αρματολίκι της Λιβαδειάς το νεαρό τότε Οδυσσέα Ανδρούτσο, γιο του περίφημου κλεφταρματολού της Ανατολικής Ρούμελης συντρόφου και συμπολεμιστή του Λάμπρου Κατσών.
- **1818:** Στις 25.2 ο Άλι Πασάς διορίζει βεκίλι του το Λάμπρο Νάκο σε όλα τα σκαλώματα του μουκατά Λεβαδείας.
- **1819:** Ο Ιωάννης Στάμου Λογοθέτης κατηχείται στα μυστικά της Φιλικής Εταιρείας από τον Αθανάσιο Ζαρίφη.
- **1819:** Στις 15.5 ο Άλι Πασάς διορίζει κατά στη Λιβαδειά το Μουσταφά Ρεσίτ Εφένδη και κοινοποιεί την απόφασή του αυτή στους προεστούς της πόλης Νικολό Νάκο και Ιωάννη Φίλωνα.
- **1820:** Στις 26.10 οι κοτζαμπάσιδες του καζά της Λιβαδειάς διορίζουν παντούρη και καπετάνιο στη θέση του Οδυσσέα Ανδρούτσου, που έχει πάει στα Γιάννενα να βοηθήσει τον Άλι Πασά στον πόλεμό του εναντίον των δυνάμεων του σουλτάνου, τον Αθανάσιο Διάκο.
- Την προπαρασκευή της εθνεγεροίας στη Λιβαδειά, ο τότε βοεβόδας Καρά-Ισμαήλ αγάς τη θεώρησε έργο του Άλι Πασά των Ιωαννίνων και για το λόγο αυτό ζήτησε από τον Ιουσούφ Πασά της Χαλκίδας, στον οποίο διοικητικά υπάγονταν, τη θανατική καταδίκη του Νικολάου Νάκου, του Ιωάννη Στάμου Λογοθέτη, του Ιωάννου Φίλωνος, του Εμμανουήλ Σπυρίδωνος και άλλων επίλεκτων της επαρχίας Λιβαδειάς καθώς επίσης και του στην πόλη προσωρινά διαμένοντα Παναγιώτη Λιδωρίκην ως πρακτόρων του Άλι Πασά που ήδη πολιορκούνταν στα Γιάννενα από τον Χουρσίτ Πασά. Όλοι εκτός του Παναγιώτη Λιδωρίκην κατάφεραν να θεωρηθούν αθώοι και ν' αποφύγουν τη θανάτωση. Συγχρόνως πέτυχαν και την αντικατάσταση του βοεβόδα της πόλης από το Χασάν αγά της Θεσσαλονίκης.
- **1821:** Στις 25 & 26 Μαρτίου, μετά από συνεννοίσεις μεταξύ του Νικολάου Νάκου και του Αθανασίου Διάκου, ο σύντροφος του τελευταίου

Βασίλειος Μπούσης πείθει του δημογέροντες της Αράχθας να καταλάβουν τους δρόμους πρόσθιασης προς την Αμφισσα και τη Λιβαδειά και τη νύκτα φονεύει ορισμένους Τούρκους στο στενό του Ζεμενού.

Στις 26.3 ο Αθανάσιος Διάκος κατορθώνει να πείσει το βοεβόδα Χασάν αγά να του επιτραπεί εγγράφως η συγκέντρωση των ένοπλων ανδρών του αρματολικού του με σκοπό την εναντίωσή τους στον Οδυσσέα Ανδρούτσο και τους δέκα χιλιάδες άνδρες του που θα εισέβαλλαν ως επαναστάτες από την Πελοπόννησο στη Ρούμελη. Συγχρόνως γίνεται γνωστή στη Λιβαδειά η εξέγερση των Σαλώνων και οι Τούρκοι κάτοικοι της πόλης καταφεύγουν, κατά το μεγαλύτερο μέρος, στο μεσαιωνικό φρούριο της. Ο βοεβόδας κρατάει μαζί του, ως ομήρους, το Γιαννάκη Λογοθέτη και το Νικόλαο Νάκο.

Μεταξύ 28 & 29 Μαρτίου ο Αθανάσιος Διάκος καταλαμβάνει τη θέση Προφήτης Ηλίας που βρίσκεται απέναντι από το φρούριο της πόλης.

Στις 31.3 παραδίδεται το φρούριο της Λιβαδειάς συντελούσης και της προδοσίας μετοίκων Αλβανών. Συγχρόνως παραδίδονται και οι στη θέση Ωρα οχυρωμένοι Τούρκοι.

Στις 1.4 ο μπροπολίτης Αθηνών Διονύσιος και οι επίσκοποι Ταλαντίου Νεόφυτος και Αμφίσσης Ησαΐας σε κοινή σύνοδο στη Λιβαδειά ευλογούν τη σημαία της επανάστασης.

Στις 1.4 ο Γιάννης Λάππας αγωνιστής του '21 διακρίνεται στις μάχες για της απελευθέρωση της πόλης.

Στις 10.6 το ασκέρι του Ομέρ Βρυώνη μπαίνει στη Λιβαδειά. Χίλιοι περίπου άμαχοι κάτοικοι σκοτώνονται και δυόμισι χιλιάδες από τα γυναικόπαιδα αιχμαλωτίζονται. Η πόλη λεπλατείται. Ο Ομέρ Βρυώνης προτείνει στους κλεισμένους στο κάστρο της πόλης να παραδοθούν με ευνοϊκούς όρους. Αυτοί φοβούμενοι το τι θα επακολουθήσει προτιμούν να κάνουν έξodo που πραγματοποιείται στις 26 Ιουνίου.

- Ο Ανδρούτσος ανακαταλαμβάνει τη πόλη αλλά αναγκάζεται να αποσυρθεί ξανά. Επιχειρεί να την ανακαταλάβει αλλά αναγκάζεται και πάλι να αποχωρήσει.

- Αρκετοί Γορτύνιοι καταφεύγουν στη Λιβαδειά και την Αθήνα.

- 1822: Πλεθαίνει ο Νικολάκης Νάκος.

- 1823: Η Β' Εθνοσυνέλευση στον υποθετικό προϋπολογισμό εσόδων και εξόδων υπολογίζει ότι η Λιβαδειά μπορεί να συνεισφέρει συνολικά έσοδα 56.500 γρόσια προερχόμενα από δέκατα σταροκριθαριού 3.000 κοιλών (18.000 γρόσια), από δέκατα και εθνικά καλαμποκιού 6.000 κοιλών (30.000 γρόσια), από δουγάνες 1.500 γρόσια, από βαμβάκι 3.000 γρόσια και από δέκατα λαδιού 4.000 γρόσια.

- Κατά την επανάσταση η Λιβαδειά λεπλατείται πολλές φορές από τις τουρκικές δυνάμεις που έδρευαν στη Λαμία.

- 1826: Σκοτώνεται στις μάχες γύρω από την Αθήνα ο Λειβαδίτης αγωνιστής του '21 Λεονάρδος Γεωργαντάς. Πλεθαίνει επίσης ο Ιωάννης Στάμου Λογοθέτης. Η Λιβαδειά απαλλάσσεται από τις τουρκικές επιδρομές με την εκστρατεία του Γεωργίου Καραϊσκάκη.

- 1828: Η Λιβαδειά στο πλαίσιο της εκστρατείας του Δημήτριου Υψηλάντη στην Ανατολική Στερεά πολιορκείται από το Βάσο Μαυροβουνιών και από άτακτο ιππικό. Στις 5.11 οι Τούρκοι παραδίδουν την πόλη.

- 1829: Νέο τουρκικό στρατιωτικό σώμα υπό το Μαχμούτ πασά καταλαμβάνει την πόλη. Στις 8.2 για να αποφύγει την κύκλωση το τουρκικό στρατιωτικό σώμα αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη Λιβαδειά. Η μάχη της Πέτρας καθορίζει και θεμελιώνει ουσιαστικά την απελευθέρωση της πόλης και σηματοδοτεί τη σταδιακή προσπάθεια ανασυγκρότησης της. Η επαρχία Λιβαδειάς απαρτίζεται από 72 χωριά.

- 1829-1830: Επιστροφή των φυγάδων κατοίκων πίσω στην πόλη της Λιβαδειάς. Ιδρυση σχολείου από τον Καποδίστρια.

- 1830: Πλεθαίνει ο Γιαννούλης Νάκος.

- 1833: Ο βρετανός πρεσβευτής στην Αθήνα Dawkins γράφοντας στον Υπουργό Εξωτερικών της χώρας του υποδεικνύει ότι υπάρχει οχέση ανάμεσα στην ανεργία των οπλαρχηγών και στο φαινόμενο της ληστείας στην περιφέρεια της Λιβαδειάς. Σχεδιάζεται η κατασκευή του οδικού άξονα Αθήνα-Θήβα-Λιβαδειά.

- 1834: Μεταξύ 13 & 21.9 περιοδεύει στη Βοιωτία ο Βασιλιάς Θόθωνας. Στη Λιβαδειά φθάνει στις 16 Σεπτεμβρίου.

- 1836: Σχέδιο ίδρυσης προνομιούχου νηματουργείου βάμβακος από τον Κάρολο Σόύτσο με

παραχώρηση 400 στρεμμάτων γης, υδρόμυλου και δεκάτης στο βαμβάκι εγκαταλείπεται.

- **1837:** Σχέδιο εγκατάστασης βαμβακοβιομηχανίας (με συνδυασμό οικιακής εργασίας και εργοστασίου) στη Λιβαδειά, που πρωθεύεται από τον αξιωματικό του στρατού Zentner με τη βοήθεια του Δροσού Μανσόλα Υπουργού των Εσωτερικών εγκαταλείπεται.

- **1841:** Η Λιβαδειά είναι πλέον μία εύρωστη οικονομικά πόλη. Γεννιέται στη Λιβαδειά ο Νικόλαος Μπουφίδης νομικός και πολιτευτής.

- **1843:** Πεθαίνει ο Ιωάννης Φίλων. Στις 10.10 ο Α. Γεωργαντάς συγκαλεί στη Λιβαδειά συνέλευση όλων των αντιπροσώπων της Στερεάς Ελλάδος.

- **1845:** Το Μάιο ο βασιλιάς Όθωνας μαζί με τη βασιλισσά Αμαλία περιοδεύουν στη Βοιωτία. Μεταξύ άλλων περιοχών επισκέπτονται και τη Λιβαδειά.

- **1853:** Πεθαίνουν ο Π. Γεωργαντάς κι ο Μήτρος Λάππας.

- **1856:** Στις 5.1 πεθαίνει ο Λάμπρος Νάκος.

- **1857:** Οι δυσκολίες που παρουσιάζονται στις μεταφορές καθιστούν αδύνατη την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Την περίοδο των καλών σοδειών τα στάρια στη Λιβαδειά «χαρίζονται» ενώ στην Αθήνα στοιχίζουν 6 δρχ. το κιλό.

- **1862:** Από τη χρονιά αυτή αρχίζει πιθανότατα η εγκατάσταση εκκοκκιστικών μηχανών στη Λιβαδειά με χρήση της κινητήριας δύναμης των χειμάρρων της πόλης. Τη χρονιά αυτή η Λιβαδειά παράγει τους 1.400 από τους 1.520 τόνους της συνολικής εγχώριας παραγωγής εκκοκκισμένου βαμβακιού.

- **1863:** Στις βαμβακοφυτείες της Λιβαδειάς προσφέρεται μεροκάματο 3 δρχ. και τροφή. Η συνολική εξαγόμενη ποσότητα καθαρισμένου βαμβακιού από τη Λιβαδειά ξεπερνούσε πιθανότατα τους 1.000 τόνους.

- **1864:** Η Λιβαδειά διαθέτει πλέον 50-60 νέα άροτρα και 4 κλωστήρια συνολικής δυναμικότητας 3.400 ατράκτων και συνολικής ισχύος 38 ίππων. Η δαπάνη σύστασής τους ανερχόταν σε 460.000 δρχ. Απασχολούσαν 139 άνδρες εργαζόμενους και δαπανούσαν για πρώτη ύλη 280.000 δρχ. για να παράγουν προϊόντα αξίας 420.000 δρχ. Η πόλη διαθέτει επίσης 15 εκκοκκιστικές μηχανές η μεγαλύτερη των οποίων μπορούσε ν' αποδώσει 1,5-2 τόνους καθαρισμένο βαμβάκι σε

24 ώρες. Στις 22.9.1964 ιδρύεται το Υποκατάστημα Λεβαδείας της Ε.Τ.Ε. με πρώτο Δ/ντρ το Χρ. Γερογιάννην. Στις 1.10.1864 ο Γεώργιος Κατσίμπαλης αγοράζει την επιχείρηση λεωφορείων που είχε ιδρύσει ο ομογενής Χριστομάνος κι επεκτείνει το δίκτυό της στον Πειραιά, τη Λιβαδειά κι αλλού.

- **1865:** Γεννιέται ο Λουκάς Νάκος. Ο Χ. Δημόπουλος ιδρύει νηματουργείο στη Λιβαδειά.

- **1866:** Στις 17.6 ανακοινώνεται ότι τα αγώγια της εταιρείας Γ. Π. Κατσίμπαλης και Σία από της 1ης Ιουλίου 1866 θα κοστίζουν «εξ Αθηνών εις Θήβας δρχ. 5,20 και εξ Αθηνών εις Λεβαδείαν δρχ. 11,30».

- **1868:** Ο Γεώργιος Ι. Λάππας ιδρύει εκκοκκιστήριο και νηματουργείο στη Λιβαδειά.

- **1869:** Η δαπάνη για τη μεταφορά του αλευριού από τη Λιβαδειά στον Πειραιά ήταν μεγαλύτερη από ότι από την Οδησσό στην Αθήνα. Ο Δημ. Μαγιάς ιδρύει κλωστήριο στη Λιβαδειά.

- **1870:** Ο Ν. Ευριπαίος ιδρύει νηματουργείο στη Λιβαδειά.

- **1871:** Πεθαίνει ο Ιωάννης Λεβαδεύς.

- **1874:** Η Λιβαδειά διαθέτει 4 κλωστήρια συνολικής δυναμικότητας 3.400 ατράκτων με συνολική αξία επένδυσης 350-400.000 δρχ., συνολικής ισχύος 38 ίππων, συνολικής απασχόλησης 139 εργατών, που παράγουν 30-40.000 πάκα των 3,5 οκάδων και καταναλίσκουν συνολικά 0,12-0,16 εκατομμύρια οκάδες βαμβακιού. Επίσης διαθέτει 9 εκκοκκιστήρια συνολικής δυναμικότητας 102 ίππων και απασχόλησης 6 εργατών. Στα νηματουργεία της Λιβαδειάς απασχολούνται περίπου 100 παιδιά από 10 ετών και άνω που έρχονται από τα γύρω χωριά και ζουν σε άθλιες συνθήκες «διατελούν δε εις ελεεινήν πθικήν κατάστασιν». Αναφέρεται μάλιστα περίπτωση εγκλήματος κατά της αγνότητας δεκαετούς παιδιού, εντός βαμβακουργείου της πόλης, που εκδικάζεται στο κακουργιοδικείο Αθηνών. Δράστης δεκατετράχρονος εργαζόμενος στο ίδιο εργοστάσιο.

- **1876:** Στις 13.5 σημίνη ακρίδων αφανίζουν τη γεωργική παραγωγή. Ο δήμαρχος Λεβαδείας Νικ. Ευριπαίου μετά από συγκέντρωση για την καταστροφή της ακρίδας προκηρύσσει προ τούτο αμοιβή για κάθε μία οκά. Συλλέγονται πάνω από χιλιες οκάδες φρονευμένων ακρίδων. Στις 17.9 κυκλοφορεί το πρώτο φύλο της εφημερίδας «Θε-

σμοί» που κυκλοφορούσε κάθε Δευτέρα. Τυπώνεται στο τυπογραφείο «Τροφάνιος» με συντάκτη το δικηγόρο Δημήτριο Μπουγιουκλή. Κυκλοφορούν οι εφημερίδες «Λεβάδεια» από το γιατρό κι άλλοτε βουλευτή Βασίλειο Σπυρόπουλο και η «Μνημοσύνη» από τον πρώτον συμβολαιογράφο Πέτρο Νάκο.

• 1877: Τον Ιανουάριο κυκλοφορεί στη Λιβαδεία η εφημερίδα «Κήρυξ». Το Φεβρουάριο οι «Θεομοί» μετά την κυκλοφορία 11 φύλλων διακόπτουν την κυκλοφορία τους.

• 1878: Το νηματουργείο του Χ. Δημόπουλου χρηματοδοτείται από την Ε.Τ.Ε. με απλό πενταετές δάνειο ύψους 45.000 δρχ., το νηματουργείο του Γ. Ι. Λάππα χρηματοδοτείται με 40.000 δρχ. με ανοικτό λογαριασμό και το νηματουργείο του Ν. Ευριπαίου χρηματοδοτείται με 25.300 δρχ. με απλό πενταετές δάνειο και με άλλες 16.000 δρχ. με ανοικτό λογαριασμό.

- 1891: Στις 26.2 πεθαίνει ο Γεώργιος Λάππας.
- 1892-1895: Η επαρχία Λιβαδειάς διαθέτει 2 εκλογικές έδρες.
- 1895: Ο Ιωάννης Λάππας διαδέχεται τον πατέρα του στη διαχείριση του εκκοκκιστηρίου και νηματουργείου. Πεθαίνει ο Φίλων Φίλων.
- 1896: Στις 15.12 φοβερή πλημμύρα καταστρέφει στην πόλη τα περισσότερα από τα βιομηχανικά καταστήματα και σπέρνει τον τρόμο στους κατοίκους της πόλης.
- 1899: Η Λιβαδεία διαθέτει 4 βιομηχανικά καταστήματα με συνολική ισχύ 38 ίππους που απασχολούν συνολικά 120-130 εργάτες.
- 1899-1905: Η επαρχία Λιβαδειάς διαθέτει 2 εκλογικές έδρες.
- 1900: Ο Κωνσταντίνος Γ. Παπαγεωργίου ιδρύει στη Λιβαδεία εμπορικό οίκο με αντικείμενο την εμπορεία ξυλείας κι αποικιακών προϊόντων.
- 1905: Γεννιέται στην Αθήνα η συγγραφέας Λι-

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΣΟΣ. ΤΟ ΕΝ ΛΕΒΑΔΕΙΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΟΓΙΣΤΙΚΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ		Έτος Αιώνιστης 2. Ιουνίου 1880 ιστήρας		ΠΛΩΤΙΚΟΝ	
		Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
Ταμείον	Νοτιορωτική Έπαρχη Γραμμ. Λεβαδεια ή Λαζαρή.	1432-55		Κεντρική Καταστήματα	1211929 36
		125503 -		Υποκαταστήματα	9328 65
		6215			
		186080	35		

Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.

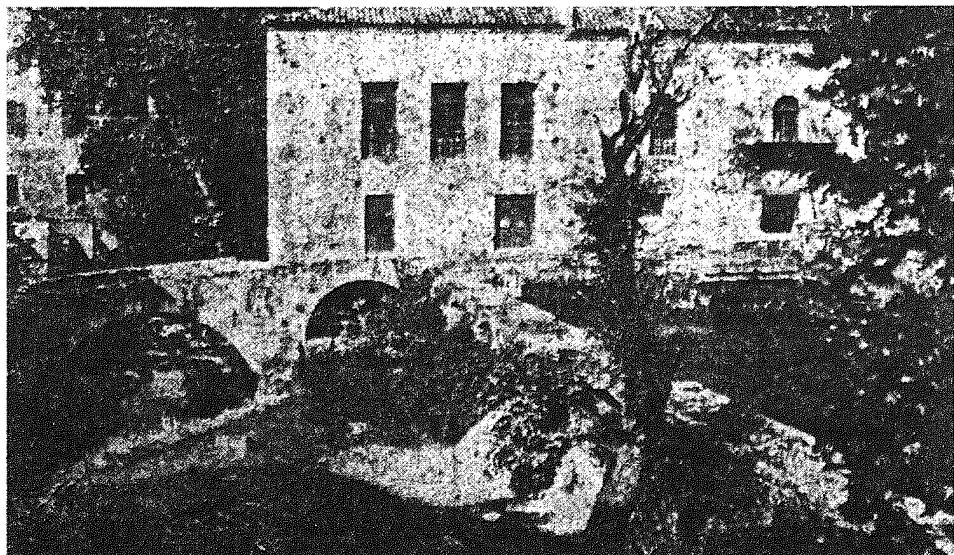
- 1880: Οι «Θεομοί» ξανακυκλοφορούν αλλά αυτή τη φορά με συντάκτη και εκδότη τους το Γεώργιο Σώκο.
- 1881-1885: Η επαρχία Λιβαδειάς διαθέτει 3 εκλογικές έδρες.
- 1882: Η Λιβαδεία διαθέτει 4 βιομηχανικά καταστήματα με συνολική ισχύ 38 ίππους που απασχολούν συνολικά 120-130 εργάτες.
- 1884: Στις 15.1 πεθαίνει ο Αντώνιος Γεωργαντάς.
- 1885: Γεννιέται στη Λιβαδεία ο ζωγράφος Θόδωρος Λαζαρής.
- 1890: Ιδρύεται στη Λιβαδεία ο οίκος «Αναστάσιος Ι. Μέγας & Σιών» με αντικείμενο τη βιομηχανοποίηση και εμπορία του βαμβακιού Η Λιβαδεία διαθέτει 4 βιομηχανικά καταστήματα με συνολική ισχύ 38 ίππους που απασχολούν συνολικά 120-130 εργάτες.

λίκα Νάκου.

- 1906: Η επαρχία Λιβαδειάς διαθέτει 2 εκλογικές έδρες.
- 1909: Ιδρύεται ο Γεωργικός Σύνδεσμος Λεβαδείας με σκοπό την προαγωγή των οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων των εταίρων και την προαγωγή της γεωργία εντός της περιφερείας του συνδέσμου.
- 1910-1920: Ιδρύονται στη Λιβαδεία 5 νέες βιομηχανικές μονάδες.
- 1910: Εγκρίνεται το καταστατικό του Γεωργικού Συνδέσμου Λεβαδείας. Πεθαίνει ο Ιωάννης Λάππας και η επιχείρησή του μετονομάζεται σε «Νηματουργείο-Βαφείο-Εκκοκκιστήριο-Υδροτρίβειο των Καφρά, Ροζανίτου, Πανουργιά και Χαζόπουλου».
- 1911: Ιδρύεται στην Αθήνα ο Σύνδεσμος Αλληλοβοηθείας των εν Αθήναις και Πειραιεί εγκατα-

σπημένων Λεβαδέων.

- 1912: Πεθαίνει στην Αθήνα ο Νικόλαος Μπουφίδης.
- 1918: Στις 2.2 σημειώνονται στάσεις στα κύρια κέντρα του 2ου Συντάγματος Ηεζικού στη Θήβα, τη Λιβαδειά, την Αταλάντη και τη Λαμία.
- 1921: Η Τράπεζα Αθηνών ιδρύει υποκατάστημα στη Λιβαδειά. Πρώτος διευθυντής του ο Ιωάννης Μέγας.
- 1928: Η Λιβαδειά είχε συνολικό πληθυσμό 13.414 από τους οποίους το 3,88% (521) ήταν πρόσφυγες.
- 1929: Η χονδρική τιμή του μη εκκοκκισμένου βαμβακιού Λιβαδειάς ανέρχεται στις 11 δρχ./οκά ενώ του εκκοκκισμένου στις 32 δρχ./οκά. Η επαρχία Λιβαδειάς διαθέτει ως αγροτικό τεχνολογικό εξοπλισμό 1.118 ξύλινα άροτρα, 2.117 σιδερένια άροτρα, 15 βενζινάροτρα, 1.813 ξύλινες σφάρνες, 1.302 σιδερένιες σφάρνες και 1 αλωνιστική μηχανή.
- 1930: Η πόλη διαθέτει 5 νηματουργεία και 12 εκκοκκιστήρια.
- 1933: Πεθαίνει ο Λουκάς Νάκος. Στις 15 Μαΐου ιδρύεται το πρακτορείο της Ε.Τ.Ε. στην Αμφίκλεια με πρώτο Δ/ντή το Φίλιππο Γ. Λουτράκη και υπάγεται διοικητικά στο υποκατάστημα της Ε.Τ.Ε. στη Λιβαδειά.
- 1935: Η πόλη διαθέτει 1 κλωστήριο και 14 εκκοκκιστήρια.
- Κατά την περίοδο της κατοχής η πόλη αλλά και οι γύρω αγροτικοί οικισμοί υφίστανται σοβαρές καταστροφές.
- 1944: Ενώ στην Ελλάδα υπήρχαν 5 περιφεριακές διοικήσεις των SS και της Αστυνομίας ο αριθμός τους αυξάνεται σε 7 λόγω της εσωτερικής πολιτικής δομής και των νησιωτικών μονάδων της χώρας. Η KdO (Διοίκηση της Αστυνομίας Τάξεως) για την περιοχή της Βοιωτίας τοποθετείται στη Λιβαδειά.
- 1951: Κάτοικοι 10.915.
- 1953: Στις 29.4 η Ε.Τ.Ε. μεταφέρει τις υπηρεσίες του υποκαταστήματός της στη Λιβαδειά στο κτίριο του υποκαταστήματος της πρώην Τραπέζης Αθηνών με την οποία ενοποιείται.
- 1957: Στις 1.8 ιδρύεται το πρακτορείο της Ε.Τ.Ε. στον Ορχομενό με πρώτο Δ/ντή το Νικόλαο Ρούπα και υπάγεται κι αυτό διοικητικά στο υποκατάστημα της Λιβαδειάς.
- 1961: Κάτοικοι, κατά εκτίμηση, 18.000 περίπου. Η πόλη διαθέτει 12 εκκοκκιστήρια βάμβακος.
- 1966: Στις 11.7 ιδρύεται το πρακτορείο της Ε.Τ.Ε. στην Παραλία Διστόμου με πρώτο Δ/ντή τον Κων/νο Αγγελέτο' υπάγεται κι αυτό διοικητικά στο υποκατάστημα της Λιβαδειάς.
- 1978: Πεθαίνει ο ζωγράφος Θεόδωρος Λαζαρής.

Η ΛΙΒΑΔΕΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ (15ΟΣ - 19ΟΣ ΑΙΩΝΑΣ)

- 1436:** Ο Καλαβρός Κυριακός ο Αγκωνίτης, μεγάλη μορφή τού περιηγητισμού του 15ο αιώνα, επισκέπτεται τη Λιβαδειά και συγκινείται από τα αρχαία ερείπια αλλά και θαμπώνεται από τη μεγαλοπρέπεια της ζεματιάς με τα πολύβονα νερά που χυλούν από τις βραχοσπηλιές.
- 1674-1675 & 1676:** Ο Γάλλος γιατρός Spon επισκέπτεται με δύο περιοδείες την Ελλάδα. Στη Λιβαδειά ο Spon, βρήκε ένα γιατρό Ζακυνθινό, το σινιόρ Αλέξανδρο. Η ιατρική βιβλιοθήκη του ήταν όλη όλη ένα ιταλικό βιβλίο με ρετούτες. Γνώρισε τον έμπορο Βελισάριο Φωκά που έκανε και το γιατρό. Ο τετραπέρατος Λειβαδίτης παρακάλεσε τον Γάλλο γιατρό να του σημειώσει μερικά καθαριτικά και δύο-τρεις συνταγές «για να κάνη τη δουλειά του». Σ' αυτή τη χώρα, παρατηρεί ο Spon, αν δεν είσαι ολότελα απελέκητος θεωρείσαι σοφός. Έλληνες και Τούρκοι θαμπωμένοι από την τέχνη του ξένου έλεγχαν πως είναι «σοφός γιατρός» ή «γραμματίζούμενος γιατρός», ενώ τους άλλους, τους ντόπιους, τους αποκαλούσαν απλώς γιατρούς. Η Λιβαδειά εμπορευόταν μάλλινα τοπικής κατασκευής, στάρια και ρύζια.
- 1730:** Φθάνει στις ελληνικές θάλασσες ο Άγγλος περιηγητής Charles Thomson. Φθάνοντας στη Λιβαδειά διαιπιστώνει ευημερία. Η κυριότερη παραγωγή της Λιβαδειάς: μάλλινα και ρύζι. Ο κάμπος της Βοιωτίας γεμάτος χωριά και κοπάδια.
- 1784:** Ο Σουηδός Adolf Fredrik Sturzenbecker, εφημέριος της σουηδικής πρεσβείας στην Πόλη, πραγματοποιεί σε ηλικία 27 ετών περιοδεία στο εσωτερικό της Ελλάδας και φθάνοντας στη Λιβαδειά στις 27.5.1784 επισκέπτεται τις αρχαιότητες της περιοχής. Για το Στάμου Λογοθέτη σημειώνει ότι οι φιλοδοξίες του και η αισφάλειά του εξαρτώνται από την εύνοια των Τούρκων. Τον εκτιμούν όμως και εκείνοι όσο κανέναν Έλληνα ωραία. Το σπίτι του είναι αντάξιο της αρχοντικής του ζωής. Τα ετήσια εισοδήματά του υπολογίζονται σε σαράντα πουνγκιά δηλαδή περίπου 20.000 πιάστρα. Στις 7.6.1784 φθάνει πάλι στη Λιβαδειά και πέφτει άρρωστος βαριά. Πεθαίνει μία βδομάδα αργότερα. Το ημερολόγιό του διασωζεται από τον άρχοντα Σπυρίδωνα Στάμου που ενημερώνει με γράμμα του το Σουηδό επιτετραφένο για το θάνατο του περιηγητή.
- 1795:** Επισκέπτεται την Ελλάδα ο Σικελός συγγραφέας, ιστορικός και οικονομολόγος περιηγητής Scrofani. Φθάνοντας στη Λιβαδειά σημειώνει: «Δεν θα βρεις πονθενά στην Ευρώπη άνθρωπο που να υποδέχεται έναν ξένο με τόση ευγένεια όπως ο άρχοντας της Λιβαδειάς Γιαννάκης Λογοθέτης, ούτε γυναικα πιο όμορφη από τη σύζυγό του, την Αναστασία». Στη Λιβαδειά μίλησε με τη μητέρα του Λάμπρου Κατσώνη.
- 1797:** Ο Γάλλος πρόξενος στη Θεσσαλονίκη Felix Beaujour περιηγείται στην Ελλάδα μεταξύ 1787-1797. Σημειώνει ότι πρώτη στη βιοτεχνία ήταν η Θεσσαλία και την ακολουθούσαν η Μακεδονία, η Ήπειρος, ο Μοριάς, η Αττική και τέλος η Λιβαδειά. Την Αθήνα και τη Λιβαδειά τις διοικούσαν βοεβόδες. Από τη Βοιωτία γίνονταν εξαγωγή του αλιζαριού. Ενδοκιμούσε κυρίως στις όχθες της Κωπαΐδας, καθώς και στα χωριά του κάμπου της Θήβας. Ένα στρέμμα αλιζαριού έδινε τον τέταρτο χρόνο γύρω στις 4.000 οχάδες. Τελικά με το στέγνωμα απέμεναν 600 οχάδες. Η τιμή κυμαίνονταν στους 30-40 παραδές την οχά. Έτσι οι παραγωγοί εξασφάλιζαν στην τετραετία εισόδημα 600 πιάστρα, ή 150 το χρόνο, ανάλογο με το εισόδημα του σταριού. Το ελληνικό αλιζάρι χρησιμοποιούνταν ευρύ-

τατα, εξαιτίας της χαμηλής τιμής του, ως βασικό υλικό στις γαλλικές φάμποιχες. Στη Βοιωτία ευδοκιμούνσε και μία άλλη πολύτιμη ουσία για τις κόκκινες βαφές, το πρινοκόκκι. Η περιοχή Λιβαδειάς έδινε το χρόνο 6.000 περίπου οκάδες. Από την ποσότητα αυτή μόνο 2.000 απορροφούσε η ελληνική υφαντουργία. Κάπου 4.000 οκάδες εξάγονταν στη Γαλλία και την Ιταλία. Οι Μαρσειέζοι έμποροι διέθεταν το πρινοκόκκι στην Τύνιδα για τη βαφή φεσιών. Η τιμή των προϊόντος ήταν 6-7 πιάστρα την οκά. Ετσι το ετήσιο εισόδημα της Λιβαδειάς από το πρινοκόκκι έφθανε τα 30.000 πιάστρα.

1801: Επισκέπτεται την Ελλάδα ο Άγγλος περιηγητής Edward Daniel Clarke διδάκτωρ του Κεμπριτζ, γιος περιηγητή και εγγονός αρχαιολόγου. Στη Λιβαδειά θα καταλύσει στο σπίτι του άρχοντα Λογοθέτη. Ήταν ένας έμπορος γνωστός και στους άλλους Άγγλους περιηγητές, γράφει ο Clarke, για τη φιλοξενία

και την εξυπηρετικότητά του. Ο αδελφός του καρατομήθηκε στην Πύλη ποιν από δύο χρόνια. Αυτία τα πλούτη του. Στο αρχοντικό του Λογοθέτη βρήκε την ευκαιρία να παρατηρήσει τα ήθη της ανωτερης τάξης στη σύγχρονη Ελλάδα. Δεν είχαν διόλου επηρεασθεί από τις συνήθεις των άλλων χωρών. Δεν είχε γίνει καμία διασταύρωση με τα ξένα έθιμα. Παρατηρεί ακόμα πως όταν ο οικοδεσπότης ήθελε να καλέσει τους υπηρέτες χτυπούσε παλαμάκια. Οι Έλληνες είχαν υιοθετήσει όλες τις αδυναμίες των Τούρκων. Και κυρίως την επιδειξιμανία. Οι ακριβές γούνες ήταν ο πιο ελκυστικός θηραυλός και για τους Τούρκους και για τους Έλληνες άντρες ή γυναίκες. Και οι ωραιότερες γούνες εξεντελίζονταν στα μάτια τους αν ήταν φτηνές. Εκτιμούσαν τις φορεσιές ανάλογα με το ποσό που στοίχιζαν. Η σκούφια του μωρού του Λογοθέτη της Λιβαδειάς ήταν ένας σωρός μαργαριτών, τόσο πυκνά που σκέπαζαν το κεφάλι του. Ή

Une boutique de cordonnier, à Livadia. — Dessin de D. Maillart, d'après un croquis de M. H. Bell.

Λιβαδειά είχε 1.500 σπίτια, στενούς και κακοστρωμένους δρόμους. Άλλα παντού έτρεχαν νερά. Οι κοτζαμπάσηδες της Λιβαδειάς ήταν ξακουστοί για τον πλούτο και τη δύναμή τους.

1801 & 1805-1806: Ο Αγγλος περιηγητής Edward Dodwell πραγματοποιεί στην Ελλάδα δύο ταξίδια. Φθάνοντας στη Λιβαδειάς παρατηρεί: «Από τους 10.000 κατοίκους της οι μισοί ήταν Τούρκοι. Οι Έλληνες είχαν πλούτη και επιδροή αλλά βρίσκονταν κάτω από τη δικαιοδοσία του Αλή Πασά που κάθε τόσο μηχανεύονταν νέα δοσίματα. Τα κυριότερα προϊόντα της περιοχής ήταν το μπαμπάκι και το πρινοκόκκι που εξάγονταν στο Τριέστι, στο Λιβόρνο, στη Βενετία, στη Γένοβα ακόμα και στην Αγγλία. Το 1785 η Λιβαδειά ξεκληρίστηκε από πανούκλα. Χάθηκαν κάπου 6.000 ψυχές. Μία άλλη θεομηνία έσπασε την άνοιξη του 1801· επιδρομή ακρίδας που αφάνισε τη βαμβακοπαραγωγή. Ο περιηγητής ρωτώντας τους Λειβαδίτες πώς κατόρθωσαν να απαλλαγούν από τα αδηφάγα έντομα πληροφορείται ότι αφού πρώτα έκαψαν τα δέντρα και το χορτάρι, όπου άφηναν τα αυγά τους, δεν κατάφεραν τίποτα. Τελικά βρήκαν το μέσο να τις εξοντώσουν. Πριν έφθουν οι καλοκαιρινές ζέστες και δυναμώσουν οι ακρίδες, όλοι οι κάτοικοι βγήκαν στα χωράφια και άπλωσαν μεγάλα πανιά στο χώμα. Ύστερα άρχισαν να τις ξειηκώνουν και να τις παρασύρουν προς τα πανιά. Κι όταν μάζευονταν πολλές δίπλωναν τα πανιά και τις έλιωναν ποδοπατώντας τα. Ύστερα γέμιζαν με τις νεκρές ακρίδες σακιά, τα κουβαλούσαν στους προεστούς και πληρώνονταν 1 παρά την οκά. Η ακριδοσοδειά έφτασε εκείνη την άνοιξη τις 80.000 οκάδες. Ελάχιστες ακρίδες σώθηκαν από κείνη την εκστρατεία. Κι αυτές φαγώθηκαν από τους πελαργούς. Μονάχα οι παπάδες έδειξαν απροθυμία στον ακριδοπόλεμο. Έλεγαν πως η ακρίδα ήταν θέλημα Θεού που τιμωρούσε μ' αυτή την περιοχή.

1805: Ο συνοδός του περιηγητή Dodwell, ο ιταλός ζωγράφος Simone Pomardi σχεδιάζει τοπία, μνημεία και κρατά το δικό του ημερολόγιο. Για τη Λιβαδειά σημειώνει: «Τη Λιβαδειά (7.000 κάτοικοι) διοικούσαν ο βοεβόδας, ο στρατιωτικός αγάς και ένα τριμελές συμβούλιο προκρίτων κάτω από τον απόλυτο έλεγχο του βοεβόδα. Κατά τα άλλα η πόλη υπάγονταν στη δικαιοδοσία του Αλή Πασά. Υπήρχαν πολλά τζαμιά μολυβοσκέπαστα».

1805: Ο Αγγλος Λοχαγός Martin Leake περιηγήθηκε την Ελλάδα για μία ολόκληρη πενταετία. Παραθέτει στοιχεία για τη μέση ετήσια παραγωγή σταριού με στοιχεία του Αγγλου προξένου στην Πάτρα ο οποίος υπολογίζει την παραγωγή της Λιβαδειάς στις 200.000 «πολίτικα κοιλά» (των 22 οκάδων). Περνώντας τον Κηφισό φθάνει στο Δαδί μεγαλοχώρι εξαρτημένο από τη Λιβαδειά με 500 οικογένειες. Εργατικός και ευγενικός κόσμος σημειώνει. Η συγκέντρωση τόσου πληθυσμού οφειλόταν στη μετανάστευση από άλλους τόπους. Γιατί όλοι θεωρούσαν την περιοχή της Λιβαδειάς ασφαλέστερη «επειδή έχει την καλή τύχη να αποτελεί βακούφι της Μέκκας». Υπολογίζει τα μουσουλμανικά σπίτια σε 130 και τα ελληνικά σε 1.500. Στον κάμπο ευδοκιμούσε το αραποσίτι. Μέτρησε 900 καλαμπόκια σ' ένα «λουμπούσι». Στα σταροχώρα φαίνονται εργάτες γης. Το μεροκάματο των θεριστάδων στη Λιβαδειά ήταν 5 1/2 πιάστρα (ένα κουβέλι = 22 οκάδες στάρι) και μια οκά κρασί. Το μεροκάματο ήταν το ίδιο με της Αθήνας. Το μεροκάματο στις αμπελοκαλλιέργειες και στα μπαμπάκι ήταν ένα πιάστρο και μία οκά κρασί. Ειδικά στο καλαμπόκι οι εργάτες έπαιρναν το 10to της παραγωγής. Στις 14.12.1805 ξαναγυρνά στη Λιβαδειά. Την εξουσία της πόλης μοιράζονταν οι τρεις κυριότερες ελληνικές οικογένειες. Από αυτές πρώτη ήταν του Γιάννη Χοντροδήμα, του Λογοθέτη, όπως τον έλεγαν εξαιτίας του εκκλησιαστικού του αξιώματος. Τις διάφορες υποθέσεις τις χειρίζονταν ο γραμματικός,

διορισμένος από τους τρεις άρχοντες. Ο Τούρκος βοεβόδας και ο καθής απέφευγαν κάθε παρέμβαση στα εσωτερικά των Ελλήνων εκτός αν στην υπόθεση είχε κάποια ανάμιξη μουσουλμάνος. Ο βοεβόδας απέφευγε τις επεμβάσεις πρώτα πρώτα για να μην χάσει τα πεσοκέισια από την ελληνική κοινότητα. Εκείνο τον καιρό τη συγκέντρωση των φόρων είχαν νοικιάσει οι τρεις οικογένειες των προειστών της πόλης έναντι 2.500 πουγκιών το χρόνο. Οι φόροι αυτοί ήταν η δεκατιά (το μισό), το τέλος προσωπικής περιουσίας (αβαρέσι) και ο κεφαλικός φόρος (χαράτσι). Οι Έλληνες άρχοντες της πόλης είναι θρασείς, σκληρόψυχοι και επιβούλευονται φθονερά ο ένας τον άλλον. Από την άλλη μεριά πρέπει να παραδεχθούμε ότι έχουν όλες τις αρετές της φιλοξενίας, της ευφυΐας και της κοινωνικότητας που χαρακτηρίζουν το έθνος τους και ότι αντίθετα με τους Εβραίους κι Αρμένιους, που έχουν πάντα το νου τους στον αποθησαυρισμό, απολαμβάνουν τα αγαθά τους.

1806: Ο Αμερικανός περιηγητής Nicholas Biddle επισκέπτεται τη Λιβαδειά και σημειώνει: «Ο λαός μισεί τους δυνάστες του. Το μίσος του είναι τόσο βαθιά ως ωμένο που η παραμικρή σπίθα εξωτερικής βοήθειας ή μία ευνοϊκή στιγμή θα ξεσήκωναν όλο το έθνος σε επανάσταση».

1809 & 1811: Ο Σκοτούζος μυθιστοριογράφος John Galt επισκέπτεται την Ελλάδα. Η Λιβαδειά υποφέρει από την καταπίεση και τις αρπακτικές απαιτήσεις του Αλή. Αυτό ήταν ολοφάνερο από την αθλιότητα των σπιτιών της πολιτείας. Είδε μεγάλες ποσότητες υφαντών από τα γύρω χωριά στις νεοροτριβές των λευβαδίτικων μύλων.

1810: Φθάνει στην Ελλάδα ο Άγγλος αριστοκράτης John Cam Hobhouse ως συνοδοιπόρος του λόρδου Byron. Στη Λιβαδειά θα καταλύσουν στο σπίτι του μεγαλοχοτζάμπαση Λογοθέτη. Ο άρχοντας, γράφει ο περιηγητής, είχε πολυάριθμη κουστωδία υπηρετών, δύο ή τρεις γραμματικούς, πολλούς παπάδες — ένα

είδος οικιακών εφημερίων — έναν οικογενειακό γιατρό: συνολικά πενήντα πρόσωπα. Ήταν φεουδάρχης αλλά και μεγαλέμπορος κι εξαγωγέας. Είχε στείλει στο Λονδίνο φορτία μπαμπακιού και λαδιού. Φαίνονταν πιεστικά φιλόξενος και δεν είχε την αίσθηση του μέτρου.

1810: Φθάνει στην Ελλάδα ο Άγγλος αρχιτέκτονας Charles Robert Cockerell. Στη Λιβαδειά τον κάλεσε σε δείπνο ο άρχοντας Λογοθέτης. Στο τραπέζι λοιπόν παραβρέθηκαν επίσης ένας Κερκυραίος γιατρός και πολλοί Έλληνες. Στο τραπέζι επικρατούσαν οι γαλοπούλες και οι κότες, μαγειρεμένες με όλες τις συνταγές. Κάθε τόσο εγείρονταν προπόσεις για την εκπλήρωση πόθων και για τη μακρομέρευση του βασιλιά της Αγγλίας.

1812: Ο 24χρονος Άγγλος γιατρός Henry Holland φθάνει στην Ελλάδα. Στη Λιβαδειά, 2.000 σπίτια, πολλά απ' αυτά μεγάλα, κατοικημένα «από πλούσιους και αξιοσέβαστους Έλληνες». Πέντε τζαμιά ύψωναν τους μιναρέδες τους αλλά οι Τούρκοι κάτοικοι ήταν πολύ λίγοι. Θα επισκεφθεί τον «άρχοντα Λογοθέτη». Ζούσε σαν μεγιστάνας στο μεγαλύτερο και πλουσιότερο επιπλωμένο σπίτι που είδε στην Ελλάδα. Είχε παντρευτεί την αδελφή του δραγούμανον του Αλή Σπύρου Κολοβού αλλά εκείνο τον καιρό ήταν χήρος με μία κόρη ξακουστή για την ομορφιά της. Η θυγατέρα του Λογοθέτη είχε παντρευτεί ένα πλούσιο Λειβαδίτη. Η αριστοκρατική έπαρση του «άρχοντα Λογοθέτη» γράφει ο περιηγητής «αγωνίζεται εναντίον της δουλόπρεπης νοοτροπίας που δημιουργούν οι πολιτικές συνθήκες της χώρας του. Η εξουσία του Αλή φτάνει ως τη Λιβαδειά με την ιδιότητα του δερβέν-πασά αλλά δεν ασκείται όπως στην Αλβανία και τη Θεσσαλία».

1813-1814: Φθάνει στην Ελλάδα ο Άγγλος κλασικός φιλόλογος T. Smart Hughes. Στη Λιβαδειά, ο Hughes και ο σύντροφός του, θα θαυμάσουν το αρχοντικό του Λογοθέτη. Ήταν η πιο επιβλητική ιδιωτική κατοικία

που είδαν στην Ελλάδα. Ο άρχοντας ξούσε σα μεσαιωνικός φεουδάρχης. Είδαν στην αυλή και τους προθαλάμους πλήθος υπηκόους του Λογοθέτη που περίμεναν να παρουσιασθούν στον αφέντη τους. Ο Λογοθέτης μιλούσε καλά ιταλικά και η συζήτηση περιστράφηκε στην ελληνική πολιτική κατάσταση. «Όπως πολλοί Έλληνες έβλεπε την παρουσία των Άγγλων στα Επτάνησα σαν τον αιγαλινό της ελευθερίας και ενθουσιαστώνταν με τη σκέψη ότι η παιδεία και η καλή διοίκηση θα μπορούσαν να διαδοθούν και στους δικούς του συμπατριώτες. Όταν του είπαν πως υπήρχε σχέδιο για την ίδρυση πανεπιστημίου στη Ζάκυνθο στράθηκε από το σοφά και είπε βυθισμένος σε παραλήρημα χαράς, πως μ' όλο που ήταν πια γέροντας, αν πραγματικά θ' ερχόταν η στιγμή να λειτουργήσει τέτοιο ίδρυμα, θα πήγαινε ο ίδιος στη Ζάκυνθο να σπουδάσει ένα χρόνο γεωμετρία».

1817: Πραγματοποιεί ένα μικρό γύρο στην πόλη της Λιβαδειάς ο Άγγλος περιηγητής H. W. Williams. Στη Λιβαδειά θα φιλοξενηθεί στο αρχοντικό του κοτζαμπάση Λογοθέτη. Το δεύτερο δεν είχε την τελετουργική επισημότητα και τον πλούτο που είδε ο περιηγητής Dodwell πριν από 12 χρόνια. Κάτι φαίνεται ότι έχει αλλάξει. «Μαζί μας στο τραπέζι βρίσκονταν οι κόρες του 16 και 18 χρόνων και δύο Έλληνες. Τα φαγιά έρχονταν διαδοχικά και είναι λιτά. Ακολούθησε τσιμπούκι και καφές». Από τον άρχοντα πληροφορήθηκαν ότι ο Αλή Πασάς ήταν άγγελος μπροστά στον πασά του Ευρίπου. Μ' όλο που η περιοχή της Λιβαδειάς (20.000 ψυχές) πλήρωνε κανονικά ετήσιο φόρο 8.000 πιάστρα ο πασάς κατόρθωνε να αποσπάσει εκβιαστικά 500.000. Ο πληθυσμός της Λιβαδειάς δεν ξεπερνούσε τις 6.000 (Τούρκοι γύρω στους 600). Η τραπέζαρχία του αρχοντικού είχε μάκρος 30 πόδια και πλάτος 20. Γύρω γύρω σοφάρδες. Ένα μέρος του πατώματος — από πλανισμένες σανίδες — ήταν σκεπασμένο με ψαθί. Οι τοίχοι διακοσμημένοι με ξυλογλυπτική. Στις γωνίες

κρέμονταν καθόπετες. Ζωγραφική που θενά. Η επίπλωση συμπληρώνονταν με μερικές καρέκλες για τους ξένους κι ένα τραπέζι για 8-10 άτομα. Ο άρχοντας φορούσε πανύψηλο γούνινο καλπάκι, φαρδύ πορφυρό κασμιφένιο μπινίσιο γανινισμένο με γοναφικό, κόκκινα παπούτσια και κίτρινες παντούφλες. Το βγάδινο έπαιξαν χαρτιά».

1831: Περνά από τη Λιβαδειά ο Γάλλος H. Cornille. Ο περιηγητής ξαναπηγαίνοντας να επισκεφθεί τις αρχαιότητες του Τροφωνίου συνάντησε μια ζωντανή αρχαιότητα: «Μία γιρια 135 χρονών. Είχε γεννηθεί το 1696. Περπατούσε χωρίς μπαστούνι. Μιλούσε καθαρά. Έραβε χωρίς γυαλιά μα είχε χάσει σχεδόν την ακοή και την όσφρηση. 115 χρόνια είχαν περάσει απ' την ημέρα του γάμου της και 65 από το θάνατο του συζύγου της. Στα 50 χρόνια του γάμου της έκανε εννιά αγόρια που το τελευταίο πέθανε νωρίς. 95 χρόνια η οικογένεια αυτής της γοιάς, πολλαπλασιαστών μπροστά στα μάτια της».

1841: Τον Απρίλιο επισκέπτεται τη Λιβαδειά ο Γάλλος ιστορικός και συγγραφέας A. Bichon. Φτάνει στην πόλη με άμαξα αλλά ταλαιπωρεύεται καθώς ο δρόμος είναι μεν υποφερτός τον καλό καιρό αλλά το μακρύ βροχερό διάστημα το κοκκινόχωμα δεν είναι στέρεο και οι ρόδες της άμαξας βουλιάζουν τόσο πολύ που είναι δύσκολο να βγούνε. Ο περιηγητής περιγράφει τις καταστροφές που είχε υποστεί η πόλη κατά την επανάσταση και σημειώνει: «Πριν απ' την καταστροφή του πολέμου η Λιβαδειά είχε ένα μεγάλο αριθμό από κομψά σπίτια στις πλαγιές των λόφων, χτισμένα μέσα σε καλοπεριποιημένους κήπους. Κείνο τον καιρό απολάμβανε την οικονομική ευρωστία. Ο Αλή Πασάς, είχε δώσει στη Λιβαδειά πολλά προνόμια κι ήταν κατοικημένη όλη από Έλληνες που προστατεύονταν απ' τις αδιάκοπες πιέσεις των τούρκων. Απ' τη στιγμή όμως που ξέσπασε η επανάσταση τα πράγματα άλλαξαν. Όλα καταστράφηκαν, καήκανε, ερημώθηκαν και

τα καλύτερα σπίτια δεν είναι σήμερα παρά σωροί από γκρεμίσματα. Απόμειναν ακόμη μερικά στην πλαγιά του βουνού προς το κάστρο, στην απέναντι μεριά και στην άκρη του δρόμου, μα όλα πλίθινα. Καινούργια πόλη τώρα ξαναχτίζεται στην κοιλάδα και στις όχθες της Έρκυνας, κι όλα μας λένε ότι δε θ' αργήσει να αναγεννηθεί και να προοδεύσει». Για την καθημερινότητα και το παζάρι της πόλης ο περιηγητής σημειώνει ότι «ήταν ένα μεγάλο γήπεδο στην ακροποταμιά της Έρκυνας που ήταν γεμάτο από κόσμο που είχε έρθει από τα γύρω βουνά και τους γειτονικούς οικισμούς για να πουλήσει τα γεννήματά τους. Τα γυναικεία φορέματα ήταν γενικά πλούσια και γραφικά. Υπάρχει στην πόλη στοιχειώδης εκπαίδευση και συνεχής εκμετάλλευση των υδάτων της οφιμητικής Έρκυνας που γυρίζει φαρδιές ρόδες που χρησιμεύουν στο άλεσμα των σιτηρών και στο πλύσιμο των μαλλιών του Παρνασσού».

1843: Στις 23 Σεπτεμβρίου φτάνει στην πόλη μία παρέα από τρεις ευρωπαίους. Δύο αρχι-

τέκτονες τους Chenavard και Dalgabio και ένα ζωγράφο τον Rey. Τους φιλοξένησε ο δημαρχός της πόλης Λάμπρος Νάκος για τον οποίο σημειώνουν: «Οι γιοι του μιλούσαν γαλλικά. Μας πρόσφεραν τουπτούχι, καιφέ, καθώς κι υπέροχα γλυκά που τα συνόδειναν με ποτήρια από ψυστερό νερό κι ύστερα κι άλλο καφέ. Ύστερα από ένα πλούσιο γεύμα μας πρόσφεραν αραποσίτι ψημένο στη θράκα». Η άφιξη των περιηγητών συνέπεσε με το προηγηθέν κίνημα του Καλλέργη της 3ης του Σεπτέμβρη και έτσι έγιναν μάρτυρες της συνέλευσης των εκλεκτόρων που είχαν μαζευτεί στο σπίτι του δημάρχου για να στείλουν στην Αθήνα αντιπρόσωπο. «Οι προεστοί της επαρχίας μαζεύτηκαν εκεί για να εκλέξουν το βουλευτή που θα στέλναν στην Αθήνα για το Σύνταγμα. Η συνέλευση ήταν πολυπρόσωπη. Η ποικιλία από τις ελληνικές φορεσιές, ήταν γραφική. Η δημαρχίνα ανακατευόταν κι αυτή στην πολιτική σύγκρηση».

1853: Επισκέπτεται την πόλη ο Yemenez που σημειώνει: «Η Λιβαδειά είναι μια μικρή πόλη

Un cimetière, à Livadia (voy. p. 125). — Dessin de Sénèc, d'après un croquis de M. H. Belli.

χαρτωμένη, γραφική και πρωτότυπη. Τα σπίτια της είναι χτισμένα κλιμακωτά, το ένα πάνω στο άλλο, στις όχθες του ποταμού Έρκυνα. Οι δρόμοι της είναι γεμάτοι ζωή και σχεδόν όλοι είναι αγορά-παζάρι που βλέπεις απλωμένα πολύχρωμα πανιά.

1860: Φθάνει στη Λιβαδειά η Ελληνορουμάνα Ελένη Γκίκα με το ψευδώνυμο Dotta d'Istria. Η περιηγήτρια παρατηρεί: «Χωρίς να έχει την εμπορική φήμη που είχε στην παλιά εποχή, γιατί ήταν το κέντρο στα καραβάνια,

καταστήματα με φαρδιά ξύλινα υπόστεγα που σχηματίζουν μακριά στοά όση και τα σπίτια. Οι μικροκαλλιεργητές απ' τους γύρω λόφους φέρνουν τα προϊόντα απ' τους κήπους τους κι μεγαλοκηματίες του κάμπου δείχνουν δείγματα του βαμβακιού τους, ενώ οι καροτσέρηδες συμφωνούν το αγώγι τους. Ανακατεμένοι ανάμεσα στον κόσμο που μιλάει και κυλλοφρεί, τσοπάνηδες Σαρακατσαναίοι με ύφος βαρύ κι άγριο παίρνουν τα λεπτά απ' τα αρνιά που πούλησαν χθες και

Λειβαδιά 1861
Καφενείο «Αφροδίτη»

Sahib

υπάρχει ακόμα κάποια βιομηχανική ενεργητικότητα. Τα άφθονα νερά που διαθέτει, τις επιτρέπουν να έχει εγκατεστημένους νερούμιλους κι ένα μεγάλο αριθμό από υδραυλικές μηχανές για να αναμαλλιάζουν τα χοντρά υφαντά (νεροτομβέζ).

1862: Το φθινόπωρο φθάνει στην πόλη ο Γάλλος διπλωματικός υπάλληλος Henri Belle και αποτυπώνει πολλές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για την πόλη. «Οι αναθυμιάσεις της Κωπαΐδας ανεβαίνουν σιγά σάνω στις πλαγιές του Ελικώνα. Ο κύριος δρόμος είναι φαιδρύς, καθαρός κι έχει απ' τις δύο μεριές

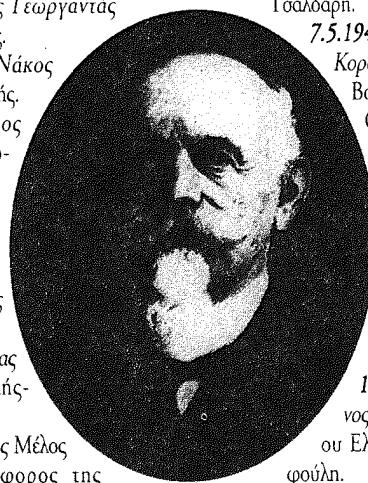
παξαρεύοντα σταμπαριστά μαντήλια και πάντες. Ένας ολόκληρος δρόμος είναι πιασμένος απ' τους χαλκωματάδες. Το πιο μεγάλο καφενείο της πόλης είναι η ΑΦΡΟΔΙΤΗ. Στην πόλη υπάρχουν τρία κλωστήρια με 1.600 αδράκτια».

1862: Τον ίδιο χρόνο φθάνει στη Λιβαδειά η Αγγλίδα περιηγήτρια Frederica Bremer. Επειδή έλειπε ο δήμαρχος Νάκος φιλοξενείται στο σπίτι του αδελφού του «ενός μεγαλοπρεπούς χωρίου με φέσι και φουστανέλα».

**Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΛΕΙΒΑΔΙΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΣΤΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(1822-1980)**

- 15.1.1822:** Ιωάννης Λογοθέτης Μέλος του Εκτελεστικού Σώματος.
- 6 - 16.4.1826 (Νέα Επίδαιρος):** Ιωάννης Λογοθέτης Αντιπρόεδρος της Γ' Εθνοσυνέλευσης των Ελλήνων.
- 5.2.1829 - 10.7.1829:** Ιαννούλης Νάκος Μέλος του Β' Τμήματος Εσωτερικών της Ηανελλήνιου.
- 5 - 9.12.31 και 17.3.1832 (Ναύπλιο):** Λάμπρος Νάκος Αντιπρόεδρος της Ε' Εθνοσυνέλευσης των Ελλήνων.
- 4.9.1847 - 10.9.1948:** Λουκάς Νάκος Γραμματέας του Ηροερείου της Βουλής.
- 21.12.1849 - 22.7.1850:** Αντώνιος Γεωργαντάς Ηρόεδρος του Ηροερείου της Βουλής.
- 22.12.1849 - 22.7.1850:** Λουκάς Νάκος Γραμματέας του Ηροερείου της Βουλής.
- 14.11.1874 - 28.3.1875:** Νικόλαος Μπουφίδης Γραμματέας του Προεδρείου της Βουλής.
- 7.11.1896 - 23.9.1897:** Ιωάννης Λάππας Κοσμήτορας του Προεδρείου της Βουλής.
- 6.11.1900 - 27.7.1901:** Νικόλαος Μπουφίδης Πρόεδρος της Βουλής.
- 6.12.1902 - 31.5.1903:** Ιωάννης Λάππας Μέλος του Προεδρείου της Βουλής-Έφορος της Βιβλιοθήκης της.
- 17.6.1903 - 7.7.1903:** Ιωάννης Λάππας Μέλος του Ηροερείου της Βουλής-Έφορος της Βιβλιοθήκης της.
- 2.12.1904 - 10.12.1904:** Νικόλαος Μπουφίδης Ηρόεδρος της Βουλής.
- 7.4.1905 - 1.2.1906:** Ιωάννης Λάππας Μέλος του Ηροερείου της Βουλής-Έφορος της Βιβλιοθήκης της.
- 28.11.1905 - 30.1.1906:** Νικόλαος Μπουφίδης Ηρόεδρος της Βουλής.
- 8.5.1906 - 5.7.1906:** Νικόλαος Μπουφίδης Πρόεδρος της Βουλής.
- 24.9.1909 - 13.1.1910:** Ιωάννης Λάππας Μέλος του Προεδρείου της Βουλής-Έφορος της Βιβλιοθήκης της.
- 15.11.1965 - 28.4.1966:** Δημήτριος Παπασπύρου Ηρόεδρος της Βουλής.
- 12.11.1966 - 14.4.1967:** Δημήτριος Παπασπύρου Ηρόεδρος της Βουλής.
- 12.12.1977 - 16.6.1978:** Δημήτριος Παπασπύρου Ηρόεδρος της Βουλής.
- 2.10.1978 - 20.6.1979:** Δημήτριος Παπασπύρου Ηρόεδρος της Βουλής.
- 1.10.1979 - 1981 :** Δημήτριος Παπασπύρου Ηρόεδρος της Βουλής.
- 30.10.1893 - 12.1.1895:** Νικόλαος Μπουφίδης Υπουργός Εσωτερικών της Κυβέρνησης Χ. Τρικούπη.
- 26.8.1926 - 16.10.1926:** Λουκάς Νάκος Υπουργός Γεωργίας, Εμπορίου και Βιομηχανίας της Κυβέρνησης Γεωργίου Κονδύλη.
- 6.9.1926 - 21.9.1926 :** Λουκάς Νάκος αναλαμβάνει και το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας της Κυβέρνησης Γεωργίου Κονδύλη.
- 19.7.1935 - 10.10.1935:** Κωνσταντίνος Κορόζος Υψηλούργος Οικονομικών της Κυβέρνησης Παναγή Τσαλδάρη.
- 7.5.1948 - 18.11.1948:** Κωνσταντίνος Κορόζος Υπουργός Γενικός Διοικητής Βορείου Ελλάδος της Κυβέρνησης Θεμιστοκλή Σοφούλη.
- 18.11.1948-20.1.1949:** Κωνσταντίνος Κορόζος Υπουργός Γ. Δ. Βορείου Ελλάδος της Κυβέρνησης Θ. Σοφούλη.
- 20.1.1949-14.4.1949:** Κωνσταντίνος Κορόζος Υπουργός Γ. Δ. Βορείου Ελλάδος της Κυβέρνησης Θ. Σοφούλη.
- 14.4.1949-30.6.1949:** Κωνσταντίνος Κορόζος Υπουργός Γ. Δ. Βορείου Ελλάδος της Κυβέρνησης Θ. Σοφούλη.
- 30.6.1949 - 6.1.1950:** Κωνσταντίνος Κορόζος Υπουργός Γ. Δ. Βορείου Ελλάδος της Κυβέρνησης Θ. Σοφούλη.
- 27.10.1951 - 24.3.1952:** Δημήτριος Παπασπύρου Υπουργός Δικαιοσύνης της Κυβέρνησης Νικολάου Πλαστήρα.
- 24.3.1952 - 11.10.1952:** Δημήτριος Παπασπύρου Υπουργός Γεωργίας της Κυβέρνησης Ν. Πλαστήρα.
- 8.11.1963 - 31.12.1963:** Δημήτριος Παπασπύρου Υπουργός Δικαιοσύνης της Κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου.
- 5.6.1964 - 15.7.1965:** Δημήτριος Παπασπύρου Υπουργός Προεδρίας της Κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου.
- 20.8.1965 - 17.9.1965:** Δημήτριος Παπασπύρου Υπουργός Δικαιοσύνης της Κυβέρνησης Ηλία Τοριμώκου.
- 17.9.1965 - 11.11.1965:** Δημήτριος Παπασπύρου Υπουργός Δικαιοσύνης της Κυβέρνησης Στέφανου Στεφανόπουλου.
- 24.7.1974 - 9.10.1974:** Δημήτριος Παπασπύρου Υπουργός Γεωργίας της Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας.

**ΟΙ ΔΗΜΑΡΧΟΙ ΤΗΣ ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ
190Σ - 20ΟΣ ΑΙΩΝΑΣ***

1845-1914: Διετέλεσαν δήμαρχοι οι: Δημάτρ. Νάκος, Φίλων Φίλωνος, Αναστ. Κουτσοπέταλος, Νικ. Ευριπίδης, Γεώργ. Χαραλαμπίδης, Χαρ. Κουτσοπέταλος, Νικόλαος Μπουφίδης, Γ. Λουκίδης, Νικ. Πανουργιάς, Δημ. Μαγιάκος, Ιω. Γριπονιούτης και Γεώργιος Κορόζος.

1918: Ευστάθιος Πλανουργιάς (αιρετός).

1922-1925: Γεώργιος Παπασπύρου (αιρετός).

1925-1927: Δημάτριος Δάλκας (αιρετός).

1.9.1929-1.4.1935: Γεώργιος Β. Σπυρόπουλος (αιρετός).

2.4.1935-27.6.1935: Βασιλείος Α. Κοίτσανος (διορισθείς).

28.6.1935-10.9.1936: Θεόδωρος Ροζανίτης (διορισθείς).

11.9.1936-11.2.1938: Γεώργιος Β. Σπυρόπουλος (διορισθείς).

12.2.1938-21.9.1941: Ανδρέας Αθαν. Καζάνης (διορισθείς).

22.9.1941-29.3.1943: Κων/νος Λ. Δρόσος (διορισθείς).

29.3.1943-6.10.1943: Λάμπρος Γ. Μπαρμπάτσης (διορισθείς).

7.10.1943-10.5.1944: Βασιλείος Α. Κοίτσανος (διορισθείς).

10.5.1944-26.6.1945: Ευάγγελος Νησιώτης (διορισθείς).

26.6.1945-20.6.1946: Αντώνιος Αθ. Σουλτάνης (διορισθείς).

20.6.1946-22.10.1946: Δημητρίος Λ. Δημητρίου (διορισθείς).

23.10.1946-5.8.1950: Μαθαίος Ανδ. Βέργος (διορισθείς).

5.8.1950-26.1.1951: Διονύσιος Γ. Θεοτικός (διορισθείς).

26.1.1951-8.6.1951: Γεώργιος Κυριακόπουλος (διορισθείς).

8.6.1951-22.1.1955: Κων/νος Λεων Δρόσος (αιρετός).

22.1.1955-30.5.1959: Λουκάς Αθ. Νίκινας (αιρετός).

30.5.1959-13.6.1959: Κων/νος Λ. Δρόσος (αιρετός).

16.6.1959-6.6.1967: Ιωάννης Ν. Ανδρεαδάκης (αιρετός).

7.6.1967-20.9.1967: Άννα Γ. Καλογήρου (διορισθείσα).

21.9.1967-24.4.1974: Δημήτριος Παπαϊωάννου (διορισθείς).

25.4.1974-3.6.1974: Θεοφάνης Γουριώτης (διορισθείς).

4.6.1974-22.9.1974: Σπυρίδων Βούτσας (διορισθείς).

23.9.1974-30.5.1975: Άλκιβιάδης Δ. Πρωτοδίκης (διορισθείς).

1.6.1975-20.12.1976: Ιωάννης Ν. Ανδρεαδάκης (αιρετός).

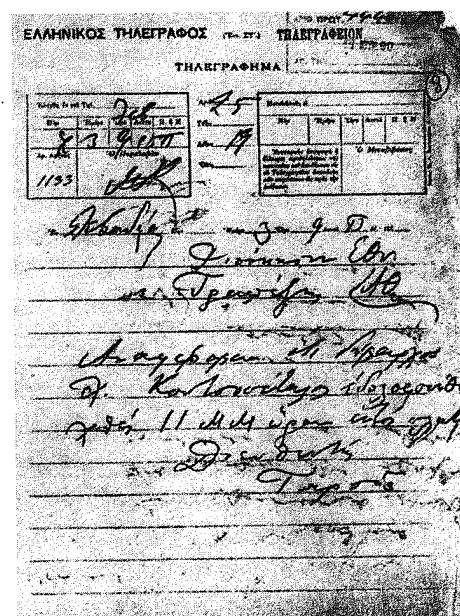
21.12.1976-4.1.1977: Παναγιώτης Μακρής (διορισθείς).

5.1.1977-31.12.1978: Ευθύμιος Μουρίκης (διορισθείς).

1.1.1979-31.12.1982: Λουκάς Κων. Ζητουνιάτης (αιρετός).

1.1.1983-31.12.1990: Ιωάννης Νικ. Περγαντάς (αιρετός).

1.1.1991-σήμερα: Χρήστος Κων. Παλαιολόγος (αιρετός).

Τηλεγράφημα αναγγελίας της δολοφονίας
του Δημάρχου Χ. Κουτσοπέταλου
(Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.)

* Τα στοιχεία προέρχονται από τις Υπηρεσίες του Δήμου Λεβαδέων. Για τις περιόδους 1914-1917, 1919-1922 και 1927-1929.
δεν εντοπίστηκαν στοιχεία.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΤΗ ΛΙΒΑΔΕΙΑ 1864-1940

ΗΕθνική Τράπεζα ιδρύεται στις 22.9.1864 υπό καταστήματα στη Λιβαδειά με πρώτο Δ/ντή τον Χρ. Γερογιάννη. Η ανάπτυξη της καλλιέργειας του βαμβακιού στην περιοχή αλλά και της σχετικής με αυτό βιομηχανίας ευνοούν την ανάπτυξη των εργασιών του υποκαταστήματος στην πρώτη φάση της λειτουργίας του.

Η τράπεζα σ' όλη την περίοδο 1864-1940 εξυπηρετεί τις ανάγκες χρηματοδότησης της παραγωγής με την παροχή προεξοφλήσεων, δανείων με ενέχυρο χρηματόγραφα, δανείων με ενέχυρο εμπορεύματα, ανοικτών λογαριασμών με υποθήκη, απλών πενταετών δανείων, χρεολυτικών δανείων με υποθήκη, χρηματίσεων προς γεωργοκτηματίες και τέλος χρηματίσεων προς συνεταιρισμούς.

Η σταδιακή δημιουργία το 1865 από τον Χ. Δημόπουλο νηματουργείου στη Λιβαδειά, το 1868 από το Γεώργιο Ι. Λάπτα εκκοκκιστηρίου και νηματουργείου, το 1869 από το Δημ. Μαγιά κλωστηρίου και το 1870 από το δήμαρχο Ν. Ευριπαίο νηματουργείου αποτελεί σημαντικό παράγοντα αύξησης του κύκλου εργασιών του υποκαταστήματος. Το 1874 η πόλη διαθέτει πλέον 4 βιομηχανικά καταστήματα με συνολική αξία επένδυσης 350-400.000 δρχ., συνολική ισχύ 38 ίππους, συνολική απασχόληση 139 εργατών, σύνολο 3.400 αδρακτών που παράγουν 30-40.000 πάκα των 3.5 οκάδων και καταναλίσκουν συνολικά 0,12-0,16 εκατομμύρια οκάδες βαμβακιού. Στα νηματουργεία της Λιβαδειάς απασχολούνται περίπου 100 παιδιά από 10 ετών και άνω που έχονται από τα γύρω χωριά.

Την ίδια στιγμή οι πιέσεις των εμπορικού κόσμου της πόλης προς το υποκατάστημα είναι ασφικτικές και ζητούν αύξηση των πιστωτικών ορών και των χρονικών διευκολύνσεων. Ο

διευθυντής του καταστήματος σημειώνει χαρακτηριστικά σε επιστολή του προς το Διοικητή της Ε.Τ.Ε. το 1867: «Είναι άδικον πολύ οι έμποροι του τόπου να στερώνται αναγκαίων κεφαλαίων, ως μάλιστα ήδη, ότε επίκειται ο χρόνος της συλλογής του βάμβακος. Ανάγκη να γνωρίζει η Σεβαστή διοίκησις ότι το εμπόριον του βάμβακος περιορίζεται ως επί το πλείστον εις χείρας εμπόρων του Πειραιώς».

Το 1874 η Ε.Τ.Ε., κλείνοντας μια δεκαετία παρούσιας στην πόλη, έχει ήδη διτλασάσει το ύψος των χορηγούμενων προεξοφλήσεων και ανοικτών λογαριασμών με υποθήκη, έχει εικοσαπλασιάσει το ύψος των χορηγούμενων απλών ενυπόθηκων δανείων ενώ συγχρόνως έχει διατηρήσει σταθερό το κόστος λειτουργίας και διαχείρισης του υποκαταστήματος της στη Λιβαδειά.

Η τράπεζα συνεχίζοντας τη στήριξη αυτής της οικονομικής δραστηριότητας χρηματοδοτεί το 1878 το νηματουργείο του Χ. Δημόπουλου με απλό πενταετές δάνειο ύψους 45.000 δρχ., το νηματουργείο του Γ. Ι. Λάπτα με 40.000 δρχ. με ανοικτό λογαριασμό και το νηματουργείο του Ν. Ευριπαίου με 25.300 δρχ. με απλό πενταετές δάνειο και με άλλες 16.000 δρχ. με ανοικτό λογαριασμό.

Έως το 1882 ο αριθμός των εκκοκκιστηρίων και νηματουργείων δεν αλλάζει όπως δεν αλλάζει και η τεχνολογική τους υποδομή. Αιτός ο βιομηχανικός ιστός εξακολούθει να απασχολεί 120-130 εργάτες. Η αλλαγή της διεθνούς συγκυρίας και οι δυσάρεστες επιπτώσεις της στην εικαστήτη τοπική αγορατική οικονομία σύντομα δημιουργούν στη διεύθυνση του υποκαταστήματος αρκετά προβλήματα. Η αύξηση των καθυστερήσεων απόδοσης των οφειλόμενων δόσεων των δανείων των γεωργοκτημα-

τιών και των βιομηχάνων της περιοχής αναγκάζει την τράπεζα να προχωρήσει στην εφαρμογή μιας πιο σφιχτής πολιτικής χορηγήσεων καθώς οι ακινητοποιήσεις του υποκαταστήματος σε ακίνητες υποθήκες συνεχώς αυξάνονται.

Τη σταδιακή υποχώρηση του ύψους των χορηγούμενων προεξοφλήσεων της περιόδου 1875-1898 αντισταθμίζουν κατά ένα μεγάλο ποσοστό οι άλλες μορφές δανειοδότησης. Κατά την περίοδο 1899-1908 παρατηρείται και πάλι σημαντική αύξηση των προεξοφλήσεων που πλησιάζουν με δυσκολία τα ποσά της περιόδου 1864-1874. Οι χορηγήσεις με ανοικτό λογαριασμό και υποθήκη παρουσιάζουν και αυτές μετά το 1874 σημαντική κάμψη φθίνοντας συνεχώς ως το 1920 με μόνη εξαίρεση την πενταετία 1883-1888. Οι χορηγήσεις απλών πενταετών δανείων με υποθήκη κατά την περίοδο 1874-1892 σχεδόν πενταπλασιάζονται και με μικρές αυξομειώσεις σταθεροποιούνται ως το τέλος του αιώνα. Η εμφάνιση, στα τέλη του 19ου αιώνα, των χρεολυτικών ενυπόθηκων δανείων, των δανείων με ενέχυρο χρηματόγραφα και των χορηγήσεων προς γεωργοκτηματίες αντισταθμίζουν την εμφανιζόμενη μείωση του ύψους των άλλων μορφών δανειοδότησης. Το υποκατάστημα Αιβαδειάς, σε αντίθεση με άλλα υποκαταστήματα, δεν παρέχει εμπορικές προεξοφλήσεις και πίστωσεις ανοικτού λογαριασμού έναντι χρηματογράφων. Επίσης το ύψος των χορηγούμενων μετά τη δεκαετία του 1910 δανείων με ενέχυρο εμπορεύματα βαδίζει συνεχής μειούμενο.

Για όλη την περίοδο 1874-1920 το υποκατάστημα περιστέλλει δραστικά τα λειτουργικά και διαχειριστικά του ξέδα που άλλοτε παραμένονταν σταθερά και άλλοτε μειώνονται στο ήμισυ τη περιόδου 1864-1874.

Οι καταθέσεις ταμιευτηρίου αρχίζουν να εμφανίζονται το 1879 και το ύψος τους παραμένει εξαιρετικά χαμηλό μέχρι το 1910. Κατά την περίοδο 1910-1927 οι καταθέσεις ταμιευτη-

ρίου δεκαπενταπλασιάζονται.

Για όλη την περίοδο 1864-1920 η τράπεζα αναπτύσσεται στην επαρχία της Λιβαδειάς χωρίς την παρουσία ανταγωνισμού. Η ίδρυση άριστος το 1921 του υποκαταστήματος της Τράπεζης Αθηνών στην πόλη δημιουργεί ιδιαίτερη αναστάτωση στη διεύθυνση του υποκαταστήματος μετά μάλιστα την ανάθεση της διεύθυνσής του στο γνωστό βαμβακέμπορο και βαμβακοβιομήχανο Μέγα. Η αυτονόμηση της αγροτικής πίστης και η ίδρυση υποκαταστήματος της Α.Τ.Ε. αλλά και της Ιονικής Τράπεζας στην πόλη αποδυναμώνει ακόμη περισσότερο τη θέση της Ε.Τ.Ε. στο χώρο.

Οι απότομες κυμάνσεις των τιμών των δημητριακών και του βαμβακιού το μεσοπόλεμο αναρριάζουν τους έμπορους και τους βιομηχάνους της περιοχής να αποφεύγουν τις αθρόες αγορές και να περιορίζονται οι μεν πρώτοι σε αγορές ανάλογες με τη ζήτηση οι δε δεύτεροι στις απολύτως απαραίτητες για την παραγωγή τους διαδικασία. Η μείωση του συνολικού κύκλου αυτών των εργασιών εξυπηρετείται πλέον από την Εθνική Τράπεζα ολλά και τα υποκαταστήματα των άλλων δύο τραπεζών.

Την ίδια περίοδο η αγροτική πίστη εξυπηρετείται περισσότερο με τα δάνεια προς γεωργοκτηματίες παρά με τη χοήση ενεχυρογράφων. Συγχρόνως η αδυναμία οργάνωσης των συνεταιρισμών δεν επιτρέπει την εξάπλωση του δανεισμού μέσω ενεχυρογράφων.

Κατά την περίοδο 1930-1939 η προσπάθεια της Ε.Τ.Ε. να συγχρατήσει τους μεγάλους της πελάτες στη Λιβαδειά την οδηγεί σε μία συνολική αναθεώρηση της πολιτικής χορηγήσεων στην περιοχή και ιδιαίτερα προς την τοπική βαμβακοβιομήχανία για τα προβλήματα της οποίας συντάσσει ειδικές κατά επιχείρηση μελέτες σκοπιμότητας και βιωσιμότητας.

ΟΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΒΑΜΒΑΚΙΟΥ ΣΤΗ ΛΙΒΑΔΕΙΑ ΤΟ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟ

Το 1923 στη Λιβαδειά λειτουργούν τέσσερα κλωστήρια και υφαντήρια (Αδελφοί Στράγγα, Κ. Καβρής και Σία, Ι. Πασχάλης και Γ. Μαγιάκος και Σία). Το ίδιο έτος στην πόλη λειτουργούν επτά εκκοκκιστήρια (Ε. Ησαΐας, Κ. Καβρής και Σία, Ε. Σκουφάδης, Β. Παπακωνσταντίνου, Α. Τριαντάφυλλος, Γ. Ρήγας και Π. Χουτζούμης).

Το 1930 στην πόλη λειτουργούν έντεκα εκκοκκιστήρια (Εμπειρίκος - Βαλιούλης, Κ. Καβρής & Σία, Αφοί Μαγιάκου, Αφοί Μαγκλάρα, Α. και Γ. Μέγας, Ι. Παπαϊωάννου, Αφοί Πασχάλη, Ε. Σκουφάδης, Αφοί Στράγκα, Τσόγκας-Ελευθερόπουλος, Π. Χουτζούμης) και πέντε νηματουργία (Α. και Γ. Μέγας, Κ. Καβρής & Σία, Αφοί Μαγιάκου, Αφοί Πασχάλη, Αφοί Στράγκα).

Πέντε χρόνια αργότερα (1935) τα εκκοκκιστήρια αυξάνονται στα δέκα πέντε (Βασ. Γούλας, Ν. Δάλκας, Γ. Ιωάννου, Κ. Καβρής και Σία, Αφοί Μαγκλάρα, Α. Μέγας, Ν. Μουρικής και Σία, Ι. Παπαϊωάννου, Αφοί Πασχάλη, Ραφτόπουλος και Σαμιαρτζής, Γ. Ρήγας, Σπ. Στράγκας και Σία, Επαμ. Φακόπουλος, Π. Χουτζούμης). Ως κλωστήριο σε λειτουργία αναφέρεται μόνο ένα των Σ. και Ε. Στράγκα.

Οι κινητικότητα που παρατηρείται στο χώρο των βιομηχανιών επεξεργασίας του βαμβακιού την περίοδο του μεσοπολέμου στη Λιβαδειά ήταν αποτέλεσμα εσωτερικών δομικών και εξωτερικών παραγόντων. Ως εσωτερικοί δομικοί παραγόντες μπορούν να θεωρηθούν η παλαιότητα των εγκαταστάσεων που δεν επιτρέπει την παραγωγή υψηλής ποιότητας υφασμάτων, η υπερθρόνική συγκέντρωση του συνόλου σχεδόν των βιομηχανιών εγκαταστάσεων σε έναν αρκετά περιορισμένο χώρο

(περιοχή της Έρχινας). Ως εξωτερικοί παράγοντες μπορούν να θεωρηθούν τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η βαμβακοκαλλιέργεια της περιοχής (ασθενειες, αδυναμία μηχανικής συλλογής του προϊόντος, κακή άρδευση, κ.λπ.) και των διεθνών εξελίξεων στην αγορά του βαμβακιού. Η εμφάνιση την περίοδο 1927-1930 του ρόδινου σκάληρα δημιουργεί στις βαμβακοκαλλιέργειες τις περιοχής τεράστιο οικονομικό πρόβλημα και σωρεύει στους αγροτικούς πληθυσμούς της περιοχής ζημίες συνολικού ύψους, μόνο για το 1927, 4.000.000 δρχ.

Την ίδια περίοδο οι εμπορομεσίτες με βάση τις τιμές του βαμβακιού στην αγορά του Πειραιά προέβαιναν σε αγορές σε τρέχουσες ελληνικές τιμές για την καλή ποιότητα, σε πολύ δικρούτερες για τις κατώτερες ποιότητες βαμβακιού. Το γεγονός αυτό δημιουργήσει τη διάσταση μεταξύ εμπορομειών και βιομηχάνων. Οι βιομήχανοι, είτε έχοντας ανάγκη καθαρού βαμβακιού και άριστου ποιοτικά είτε για λόγους εκμετάλλευσης των εμπορευόμενων χρησιμοποιώντας την πρόσφαση ότι προσφέρουν χαμηλής ποιότητας βαμβάκι, τους πρόσφεραν τιμές χαμηλότατες. Αντιδρώντας οι εμπορομεσίτες άρχισαν να διστάζουν να πωλούν βαμβάκι και να διαδίδουν ότι οι βιομήχανοι δεν πρόκειται να αγοράζουν αλλά θα εισέρχουν αμερικανικό. Αυτή η στρέβλωση στην αγορά του βαμβακιού δημιουργεί μεγάλη αστάθεια στις τιμές του προϊόντος και επηρεάζει αρνητικά και την τοπική οικονομία της Λιβαδειάς η παραγωγή της οποίας έχει ήδη πληγεί από το ρόδινο σκάληρα.

Μελετώντας την εξέλιξη ορισμένων από τις πλέον μακροβιότερες επιχειρήσεις του κλάδου της βαμβακουργίας στην πόλη αναδεικνύονται οι επιχειρηματικές στρατηγικές αλλά και τα βαθύτερα αίτια της κρίσης της βαμβακουργίας της Λιβαδειάς κατά το μεσοπόλεμο.

**A) Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Ι. ΜΕΓΑΣ & ΥΙΟΙ»
(ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ - ΕΜΠΟΡΙΟΝ)
(ΟΙΚΟΣ ΙΑΡΥΘΕΙΣ ΤΟ 1890 ΕΝ ΛΕΒΑΔΕΙΑ)**

Ο εμπορικός και βιομηχανικός οίκος Μέγα αποτελεί τον παλαιότερο εμπορικό οίκο της πόλης. Ιδρύθηκε από τον Αναστάσιο Ιωάννου Μέγα το 1890. Στη δυναμικότητα του ίδρυτη του οφείλει ο οίκος Μέγα τη συνεχή ανάπτυξή του και την καταξίωσή του ως ενός από τους μεγαλύτερους οικονομικούς παράγοντες της πόλης. Μετά το θάνατο του Αναστασίου Μέγα τη διεύθυνση του οίκου αναλαμβάνουν οι δύο γιοι του ο Ιωάννης και ο Γεώργιος. Διατηρώντας την αρχική επωνυμία του οίκου διευρύνουν ακόμη περισσότερο τις δραστηριότητές του διαθέτοντας κατά την περίοδο του μεσοπολέμου ιδιόκτητα υδροκίνητα εκκοκκιστήρια βάμβακος με παραγωγή 4.000 οκάδες εκκοκκισμένου βάμβακος την ημέρα. Την ίδια περίοδο οι αδελφοί Μέγα έχουν στην κατοχή τους επίσης ένας υδροκίνητο αλευρόμυλο. Εκτός από το βιομηχανικό κλάδο οι δύο αδελφοί Μέγα δραστηριοποιούνται και στο εμπόριο αποκτώντας μεγάλο κύκλο εργασιών από το βαμβακερόποιο της Λιβαδειάς με τα υπόλοιπα μέρη της

Αναστάσιος Μέγας

χώρας αλλά κυρίως με τον Πειραιά. Εκτός από τις εμπορικές και βιομηχανικές εργασίες ο οίκος Μέγα ασχολείται και με τη διενέργεια τραπέζικων εργασιών και την αντιπροσώπευση διαφόρων ειδών στη Λιβαδειά. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Ιωάννης Μέγας διευθύνει για σειρά ετών το Υποκατάστημα της Τραπέζης Αθηνών στη Λιβαδειά. Επεκτείνοντας μάλιστα συνεχώς τον κύκλο εργασιών του υποκαταστήματος μέσω της παροχής προεξοφλητικών δανείων με ενέχυρο εμπορεύματα πφος τους γεωργοκτηματίες της περιοχής ασκεί ίδιαίτερη πίεση στην Εθνική Τράπεζα που επί σειρά ετών μονοπολούσε τις τραπέζικές εργασίες στην περιοχή. Το γεγονός αυτό αναγκάζει μάλιστα την Εθνική Τράπεζα να επαναπροσδιορίσει και να εκσυγχρονίσει τον τρόπο αξιολόγησης της πελατείας και τους όρους συνεργασίας της με αυτήν.

Οι αδελφοί Μέγα επεκτείνονται στα μέσα της δεκαετίας του 1930 στον τομέα παραγωγής και διανομής ηλεκτρικού ρεύματος για την πόλη της Λιβαδειάς συμμετέχοντας στην «Ανώνυμο Ηλεκτρική Εταιρεία Λεβαδείας» που ιδρύεται το 1933 και αναλαμβάνει τον εξηλεκτρισμό της πόλης.

B) «ΚΛΩΣΤΗΡΙΟΝ Ν. ΜΟΥΡΙΚΗ ΚΑΙ ΣΙΑ»

Το εργοστάσιο ανήκει στην ιδιοκτησία των Νικολάου Μουρίκη και Ιω. Τσαντίλη. Ο Νικόλαος Μουρίκης αγόρασε το 1930 το 1/6 του εργοστασίου από τον Πέτρο Μαγιάκο, το 1/6 από τον Παναγιώτη Μαγιάκο, το 1/6 από την Μαφία χήρα του Γ. Μαγιάκου και το 1/6 από την Ιω. Βαρβέρη θυγατέρα του Στ. Μαγιάκου. Με τη διαδικασία αυτή ένα από τα παλαιότερα κλώστηρια της πόλης μεταφέρεται από την οικογένεια Μαγιάκου στους νέους του ιδιοκτήτες. Η σινωλική αξία των μηχανημάτων ανερχόταν σε 18.900 λίρες Αγγλίας και των γηπέδων και εγκαταστάσεων σε 18.195.000 δρχ. Το εργοστάσιο διέθετε για τη λειτουργία του εκκοκκιστηρίου του υδροστροβίλο και αντλία ισχύος 90 λίπτων. Η επιχείρηση το 1939 προ-

σφεύγει στην Ε.Τ.Ε. και λαμβάνει πίστωση 600.000 δρχ. με ανοικτό λογαριασμό και ασφάλεια τις εγκαταστάσεις της. Στις 14.12.1940 σε έκθεσή της η Ε.Τ.Ε. σημειώνει για την επιχείρηση: «Με την έκρηξη του πολέμου η κατανάλωση των προϊόντων της επιχείρησης είναι μειωμένη. Η διάθεση των προϊόντων της προβλέπεται ομαλή. Τα καύσματα της ούμως επαρχούν μόνο για 3-4 μήνες. Μετά η λειτουργία του εργοστασίου αναγκαστικά θα γίνει μέσω της υδατόπτωσης οπότε η παραγωγή κόπητά του θα μειωθεί σημαντικά. Μόνο το 5% του εργατικού και τεχνικού του προσωπικού έχει επιταχθεί».

**Γ) «ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Θ. ΚΑΒΡΗΣ, Ε. ΠΑΝΟΥΡΓΙΑΣ, Θ. ΡΟΖΑΝΙΤΗΣ
& Δ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ»**

Η εταιρεία ιδρύθηκε το 1921 και συνεχίζει τις επιχειρήσεις της προκατόχου της «Καβρής, Ροζανίτης και Χατζόπουλος» που ιδρύθηκε το 1910 και η οποία ήταν η συνέχεια της επιχείρησης «Γ. και Ι. Λάππας» που ιδρύθηκε το 1875 και ήταν η παλαιότερη του κλάδου στη Λιβαδειά. Τα εργοστάσια της επιχείρησης ήταν δύο ξεχωριστά κτίρια απέχοντα 100 περίπου μέτρα μεταξύ τους. Στο πρώτο που ήταν ένα παλαιό διώροφο με ξύλινο πάτωμα λειτουργούσε το νηματουργείο και στο δεύτερο το οποίο ήταν ένα σύγχρονο βιομηχανικό κτίσμα λειτουργούσαν το εκκοκκιστήριο και το υφαντήριο.

• Το νηματουργείο

Η συνολική αξία του νηματουργείου αποτιμάται το 1940 σε 7.740.000 δρχ. Η εταιρεία διέθετε 720 ατράκτους πλήρως εργαζόμενες, δύο μεγάλες κλώστριες των 400 ατράκτων εκάστη. Η απόδοση των μηχανημάτων δε θεωρείται ικανοποιητική για τους ακόλουθους λόγους:

➤ Ο χώρος του εργοστασίου είναι μικρός και η εγκατάσταση των μηχανημάτων έχει γίνει με τέτοιο τρόπο που εμποδίζει την χυλοφορία των εργατών και των προϊόντων.

➤ Υπάρχει έλλειψη επαρχούς κινητήριας δύναμης που θα μπορούσε να κάνει τον υπάρχοντα εξοπλισμό παραγωγικότερο.

➤ Το υπάρχον σύστημα κίνησης των κλωστών δεν εξασφάλιζε την αδιάλειπτη και ποιοτική λειτουργία τους.

Οι δυσμενείς αυτές συνθήκες ανεβάζουν το κόστος της επιχείρησης σε 29 δρχ./πάρκο. Η λόγω κόστους δυσμενής θέση της επιχείρησης είναι παρεμφερής με την των άλλων επιχειρήσεων της περιοχής. Η Ε.Τ.Ε. σε μελέτη της για την επιχείρηση προτείνει τον Αύγουστο του 1940 την ανανέωση τημήματος του εξοπλισμού της για την παραγωγή καθαρού βάμβακος, την προμήθεια πετρελαιοκινητήρα για ανέζηση της υπάρχουσας κινητήριας δύναμης και την στο άμεσο μέλλον αναγκαστική μεταφορά των εγκαταστάσεων της.

• Το υφαντήριο

Το υφαντήριο περιλαμβάνει 16 υφαντικούς ιστούς απλούς και 2 διπλούς. Επίσης 1 μασουρίστρα, 1 καρουλίστρα, 1 διάστρα και 1 σιδερώστρα. Η αξία αυτών των μηχανημάτων ανερχόταν στα 2.000.000 δρχ. Το υφαντήριο παρήγε μόνο αλατζάδες ετησίως περίπου 120-130.000 πήχες συνολικής εμπορικής αξίας 1.500.000 δρχ. Το υφαντήριο με τα παλαιά του μηχανήματα και με παραγωγή ποιοτικά και ποσοτικά χαμηλή δεν κατάφερε να αποδώσει το 1939 τα αναμενόμενα από την Ε.Τ.Ε. Η μεγάλη συμμετοχή του παράγοντα εργασία αυξάνει επίσης το κόστος παραγωγής του υφαντηρίου θέτοντας ουσιαστικά πρόβλημα επιβίωσής του.

• Το εκκοκκιστήριο

Αυτό δεν αποτελεί μεμονωμένη επιχείρηση αλλά ούτε, όπως δηλώνει ο ιδιοκτήτης του στην Ε.Τ.Ε., «δεν υπολογίζομεν σε αυτό». Τα ετήσια κέρδη από τον εκκοκκισμό ανέρχονται το 1939 σε 100.000 δρχ.

• Το βαφείο

Στεγαζόταν σ' ένα εντελώς εκουγγλωνισμέ-

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ
ΚΑΒΡΗ - ΡΟΖΑΝΤΙΟΥ - ΠΑΝΟΥΡΓΙΑ - ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ.

ΔΕΒΔΕΙΑ

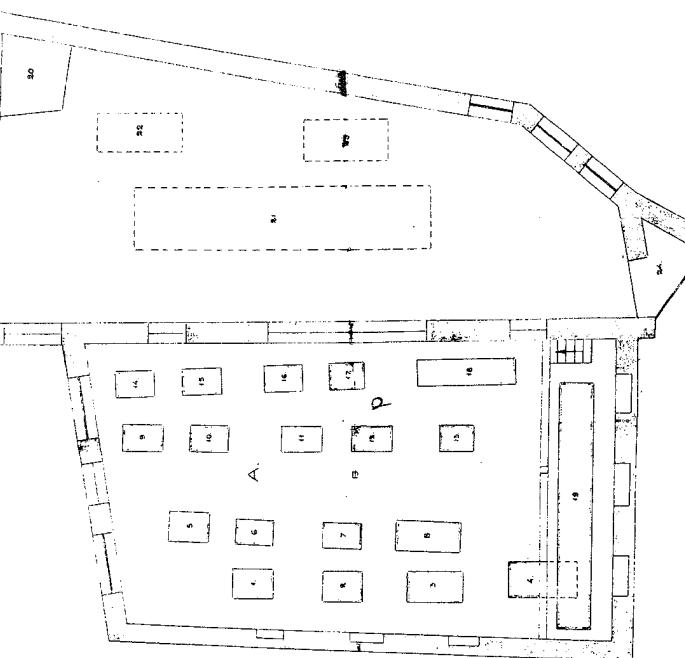
ΚΑΙΝΩΝΙΑ 1:100...

ΥΦΑΝΤΗΡΙΟΝ

ΜΗΧΑΝΟΣΤΑΣΙΟΝ

ΔΙΝΑΣ

Δ

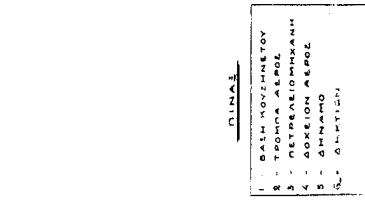
Δ

ΔΙΝΑΣ

Δ

Δ

Δ

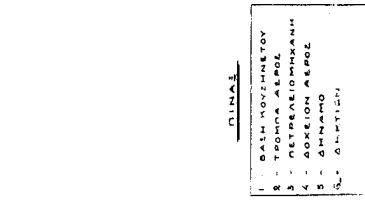

Δ

ΔΙΝΑΣ

Δ

Δ

25
 Δεκέμβριος 19-9-39
 Δ. Ταγκίρης
 Δ. Καζαντζής

Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.

1 - ΙΣΤΟΣ (μονος)
 2 - " "
 3 - " (απολε)
 4 - ΙΩΑΣΤΡΑ
 5 - ΙΣΤΟΣ (μονος)
 6 - " "
 7 - " "
 8 - " "
 9 - " (αινος)
 10 - " "
 11 - " "
 12 - " "
 13 - " "
 14 - " "
 15 - " "
 16 - " "
 17 - " "
 18 - ΜΑΖΟΥΡΙΕΡΑ
 19 - ΚΑΡΟΥΛΙΖΤΑ
 20 - ΓΑΡΒΕΙΟΝ
 21 - ΚΑΡΤΡΙΑ (ΑΠΛΟΔΕΩΤΙΚΗ)
 22 - ΑΝΕΜΗ
 23 - ΜΠΟΜΠΙΝΕΡΑ
 24 - ΙΜΑΤΙΟΦΥΛΛΑΚΙΟΝ

νο κτίριο με πλήρη τη μηχανολογική του κατάστιθαι απέδιδε κέρδος ετήσιο 320.000 δρχ.

Τα συνολικά κέρδη της επιχείρησης υπολογίζονταν σε 2.400.000 δρχ. Η επιχείρηση επιθυμώντας να ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό αιτείται δάνειο 22.000 λιρών Αγγλίας για εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεών της. Έχοντας ήδη άλλο δάνειο 5.000 δρχ. προβληματίζει τα υποκατάστημα της Ε.Τ.Ε. στη Λιβαδειά.

Η κινητή και ακίνητη περιουσία της επιχείρησης το 1935 ανέρχονταν σε 6.000.000 δρχ.

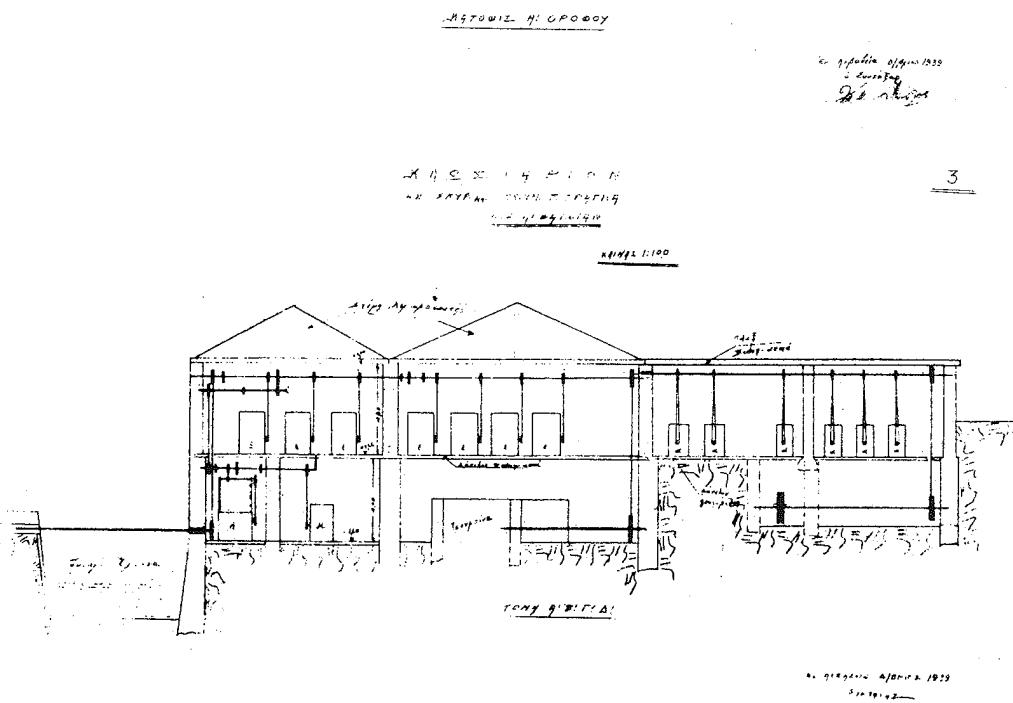
Δ) «ΝΗΜΑΤΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΣΠ. Κ. ΣΤΡΑΓΚΑ & ΕΥΘ. Γ. ΣΤΡΑΓΚΑ»

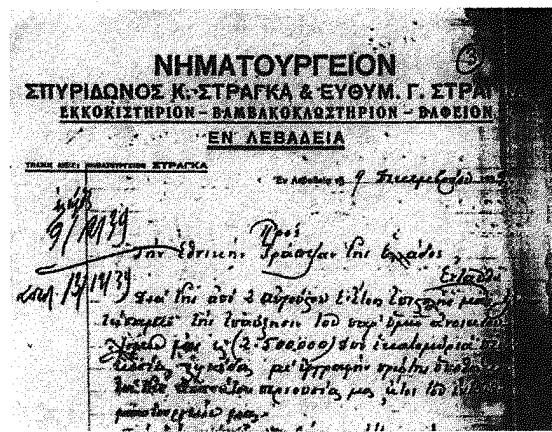
Το νηματουργείο μέχρι το 1927 ανήκε στους Γεώργιο Κ. Στράγκα, Ευθ. Κ. Στράγκα και Σπυρ. Κ. Στράγκα με την επωνυμία «Αφοί Στράγκα» και κυριότητα του 1/3 για έκαστο των εταίρων. Μετά όμως το θάνατο του Ευθ.

Στράγκα και λίγο αργότερα του Γεωργίου Στράγκα το εργοστάσιο περιήλθε στον Σπ. Κ. Στράγκα εκ των αρχικών εταίρων, στους κληρονόμους του Ευθ. Κ. Στράγκα και στον κληρονόμο του Γεωργίου Κ. Στράγκα Ευθ. Γ. Στράγκα. Οι κληρονόμοι του Ευθ. Κ. Στράγκα πώλησαν το 1/3 του μεριδίου τους στους Σπυρ. Κ. Στράγκα και Ευθ. Γ. Στράγκα σε ίσα μερίδια αντί ποσού 800.000 δρχ. Η αξία των εγκαταστάσεων του εργοστασίου ανερχόταν το 1939 στα 12.000.000 δρχ. Η δυναμικότητα του εργοστασίου ξεπερνούσε τις 1.400 ατράκτους.

Η όλη οργάνωση της παραγωγής κωίνεται το 1940, από την Ε.Τ.Ε., ως λίαν ικανοποιητική και μάλιστα ως η πιο σύγχρονη από όλες τις βιομηχανικές μονάδες της περιοχής. Η παραγωγή των 1.400 ατράκτων ανερχόταν στα 30.000 πάκα ετησίως από τα οποία τα 10.000 πάκα διατίθεντο για βιομηχανικούς σκοπούς τα δε υπόλοιπα στη λιανική πώληση. Από τα

Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.

Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.

30.000 πάκα που προορίζονταν είτε για βιομηχανική χρήση είτε για λιανική πώληση τα 10.000 πάκα ήταν χρωματιστά. Το κέρδος κατά πάκο, υπό ομαλές οικονομικές συνθήκες, δεν μπορούσε να υπερβαίνει τις 15 δρ., Για τα χοινά και τις 25 δρ., για τα χρωματιστά. Συνεπώς το ανώτατο δυνατό ετήσιο κέρδος της επιχείρησης υπολογίζοταν ότι θα μπορούσε να ανέλθει σε:

20.000 πάκα χοινά \times 15 δρ. = 300.000 δρ.

10.000 πάκα χρωματιστά \times 25 δρ. = 250.000 δρ.

Συνολικό ετήσιο κέρδος της επιχείρησης = 550.000 δρ.

Η εταιρεία το 1939 αποφασίζει να προβεί σε νέες επεκτάσεις των μηχανικών της εγκαταστάσεων με προσθήκη μίας νέας κλώστριας δυναμικότητας 450 ατράκτων και με εγκατάσταση διάφορων άλλων προπαρασκευαστικών μηχανημάτων συνολικής αξίας 1.500.000 δρ. Επίσης η επιχείρηση προτίθεται να προμηθευτεί και μία νέα μηχανή diesel 120 για την εξασφάλιση επαρκούς κινητήριας δύναμης. Επιπλέον στο πρόγραμμα της εταιρείας βρίσκεται την ίδια περίοδο και η ανανέωση των εκκοκκιστικών μηχανών οι οποίες θεωρούνταν πλέον πλήρως ακατάλληλες.

Με τις νέες αυτές επενδύσεις η επιχείρηση προσδοκούσε μία αύξηση της παραγωγής της κατά 10.000 πάκα ετησίως ώστε να σταθεροποιήσει την ετήσια παραγωγή της στο ύψος των 40.000 πάκων. Με την αύξηση της παραγωγής

της αλλά και την καλυτέονση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων η εταιρεία προσδοκούσε και μία αύξηση του περιθώριου κέρδους της από τις 15 στις 20 δρ., ανά πάκο για τα χοινά και από 25 στις 30 δρ., ανά πάκο για τα χρωματιστά. Αυτό αυτόματα θα σημανεί και μία εκτίναξη των κερδών της από τις 550.000 δρ. στις 900.000 ετησίως.

Οι υπολογισμοί όμως αυτοί της επιχείρησης δεν βρίσκουν σύμφωνη και την Υπηρεσία Μελετών και Χομιατοδοτήσεων της Ε.Τ.Ε. που εκτιμά ότι η αναμενόμενη, από τις νέες επενδύσεις, αύξηση των κερδών δεν επαρκεί για την παροχή νέας πιστώσεως προς την επιχείρηση για την ολοκλήρωση του προγράμματος εκσυγχρονισμού της. Η υπηρεσία προτείνει στη Διοίκηση της Ε.Τ.Ε. τη μη παροχή νέας πιστώσεως σημειώνοντας ότι «η συμπλήρωσης των εγκαταστάσεων του εργοστασίου και εν γένει η οικονομικωτέρα οργάνωσης της επιχειρήσεως προς επίτευξην καλυτέων αποτελεσμάτων δέον να γίνη διψή ιδίων κεφαλαίων των συνεταίρων, οι οποίοι κατά πληροφορίας μας δε στερούνται ατομικής περιουσίας».

**Ε) ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧ. & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
«ΑΦΟΙ Α. ΜΕΓΑ & Ν. ΔΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»**

Η εταιρεία ιδρύεται το 1928 από την Τράπεζα Αθηνών, τον Ιωάννη Μέγα και τον Ν. Δαρόπουλο με κεφάλαιο 2.250.000 δρ. και την ακόλουθη κατανομή μετοχών:

Τράπεζα Αθηνών 1.500.000 δρ. και μετοχές 15.000.

Ιω. Μέγας 375.000 δρ. και μετοχές 3.750.

Ν. Δαρόπουλος 375.000 δρ. και μετοχές 3.750.

Το κεφάλαιο καταβάλλεται μετοχοίς και η εταιρεία αγοράζει από την Τράπεζα Αθηνών εργοστάσιο που αυτή είχε εισάγει στη διαδικασία του πλειστηριασμού. Πρόκειται για ένα εργοστάσιο που τότε λειτουργούσε για τον ηλεκτροφωτισμό της πόλης και για εκκοκκισμό βαμβακιού. Το κόστος αγοράς του εργοστασίου

ανέρχεται στις 750.00 δοχ. Η εταιρεία προχωρά αμέσως στην εκποίηση έναντι 200.000 δοχ. των παλαιών μηχανών του εργοστασίου και εργαθίστα νέες μηχανές κλιωστηρίου αξίας 2.200.000 δοχ. Η εταιρεία αρχίζει ουσιαστικά να λειτουργεί το 1929 οπότε με τις νέες επενδύσεις σε πάγιο εξοπλισμό η αξία του εργοστασίου της ανέρχεται στα 2.700.000 δοχ. Η σύνταση όμως της επιχείρησης συντελέστηκε χωρίς την ύπαρξη υγιούς οικονομικού προγράμματος δεδομένου ότι τα ίδια κεφάλαια της δεν επαρχούνται για την ολοκλήρωση της ανακαίνισης των εργαταστάσεων της. Οι ιδιοτές της είχαν υπολογισει την ευρεία χρηματοδότησή της από τον κυριότερο των μετόχων της την Τράπεζα Αθηνών. Η έλλειψη αυτή επαρχών ιδίων κεφαλαίων υπήρξε για μία μεγάλη περίοδο η ασθενής πλευρά της επιχείρησης. Το 1937-1938 οι Ιω. Μέγας και Ν. Δαρόπουλος εξαγοράζουν τις μετοχές της Τράπεζας Αθηνών που είχε ήδη παύσει από καιρό να χρηματοδοτεί την επιχείρηση. Οι δισκούλιες της ελλιπούς χρηματοδότησης των εργασιών της εταιρείας την αναγκάζουν να προσφέργει στην Εθνική Τράπεζα η οποία της χορηγεί δάνειο ύψους 3.500.000 δοχ., και μία προεξοφλητική πίστωση άλλων 2.00.000 δοχ., με εξασφάλιση υποθήκης των εργαταστάσεων της επιχείρησης.

Το 1933 η εταιρεία συμμετέχει στην ίδρυση της Ανώνυμη Ηλεκτρικής Εταιρείας Λεβαδείας με ποσό 150.000 δοχ. Η εγχώρηση στη νέα αυτή ηλεκτρική εταιρεία του προνομίου της παραγωγής και διανομής ψεύματος κρίνεται αναγκαία αφενός μεν για να μπορέσει η εταιρεία να αφοσιωθεί στο κύριο επιχειρηματικό της αντικείμενο, τον κλίδο της νηματουργίας, αφετέρου δε να αποφύγει τις δυσάρεστες επιπτώσεις του ανταγωνισμού που είχε ήδη ενταθεί στον τομέα της ενέργειας με τη δεύτερη ηλεκτροπαραγωγή εταιρεία της πόλης. Το 1938 η επιχείρηση λειτουργεί με 3.080 ατράκτους έχοντας προχωρήσει σε προαγορές βαμβακιού, επωφελείται των υψηλών τιμών στην αγορά νημάτων και αιξά-

νει τα κέρδη της. Το κόστος λειτουργίας της επιχείρησης κατά το 1938 αναλύεται ως εξής:

Εργατικά 30,16 δοχ./πάκο.

Κίνηση 10,98 δοχ./πάκο.

Έξοδα συσκευασίας 1,77 δοχ./πάκο.

Ανταλλακτικά 1,89 δοχ./πάκο.

Διάφραγμα έξοδα 3,59 δοχ./πάκο.

Αξία βαμβακιού 200,22 δοχ./πάκο.

Το συνολικό κόστος παραγωγής ενός πάκου βαμβακιού τελικά ανέρχεται στις 248,61 δοχ./πάκο.

Η ανάπτυξη των εργασιών της επιχείρησης (παραγωγή σε πάκα) υπήρξε σταθερή για όλη τη διάρκεια της περιόδου 1929 - 1938.

ΕΤΟΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΑΤΡΑΚΤΟΙ
1929	9.336	1.600
1930	18.717	1.600
1931	24.119	2.000
1932	22.160	2.000
1933	22.372	2.000
1934	23.650	2.000
1935	40.238	3.080
1936	38.110	3.080
1937	44.343	3.080
1938	46.490	3.080

Το 1939 η εταιρεία επεκτείνει τις εργαταστάσεις της και προχωρά σε επένδυση ύψους 4.500.00 δοχ. με σκοπό να λειτουργεί το 1940 με 3.736 ατράκτους. Η επιχείρηση ξητά από την Ε.Τ.Ε. την παροχή και νέας πίστωσης. Η Ε.Τ.Ε. όπως και στις περιπτώσεις των άλλων βαμβακιούργων προτιμά να είναι αυτή τη φορά αποκετά επιφυλακτική εξιτίας της κακής οικονομικής συγκινούσας και προτιμά την επιχείρηση στην ολοκλήρωση της επένδυσης με ίδια κεφάλαια και τη στήριξη της Τράπεζας με μία νέα χορήγηση 3.00.000. δοχ.

Ο ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ & Η ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Ως το 1932 την επιχείρηση ηλεκτροφωτισμού στης πόλης της Λιβαδειάς την είχαν αναλάβει δύο εταιρείες η «Κληρονόμοι Νικολάου Μέγα» και η Ανώνυμος Εταιρεία «Αδελφών Α. Μέγα & N. Δαρόπουλου». Κάθε εταιρεία διέθετε δίκτυο ηλεκτροφωτισμού. Από το 1933 οι δύο αυτές εταιρείες προς αποφυγή διπλών εξόδων εκμεταλλεύσεως και κατασκευής των δικτύων αλλά και του επικίνδυνου και για τις δύο ανταγωνισμού αποφάσισαν να αναλάβουν από κοινού το έργο του ηλεκτροφωτισμού της πόλης συνεργαζόμενες και ίδρυσαν την «Ανώνυμο Ηλεκτρική Εταιρεία Λεβαδείας». Το 1934 παρέχεται από την Υπουργείο Συγκοινωνιών στην Ανώνυμο Ηλεκτρική Εταιρείας Λεβαδείας η άδεια διανομής και ηλεκτροφωτισμού της πόλεως. Για την ίδρυσή της συνεισφέρουν η Αδελφοί Α. Μέγα & N. Δαρόπουλος το δίκτυο ηλεκτροφωτισμού της και διάφορα υλικά, ο Λουκάς και η Μαρία Μέγα το δίκτυο ηλεκτροφωτισμού της πόλης που τους ανήκει και ο Λ. Μέγας ποσό 61.250 δρχ.

Το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας ορίζεται στις 300.000 δρχ. Το πρώτο Δ. Σ. αποτελείται από τους Π. Μπέμπη (εκπρόσωπο της Τράπεζας Αθηνών), Ν. Δαρόπουλο (βιομήχανο), Ιω. Α. Μέγα (εκπρόσωπο της Τράπ. Αθηνών), Γ. Α. Μέγα (βιομήχανο), Μ. Η. Οικονόμου (μηχανικό), Δημ. Τσιγιάννη (ιατρό), Λ. Μέγα (επιχειρηματία) και Καλλιρρόη Χρήστου Μίχα. Ως σκοπός της επιχείρησης ορίζεται η συντήρηση, επέκταση και ολοκλήρωση του ηλεκτροφωτισμού της πόλης της Λιβαδειάς και η παροχή ενέργειας για οικιακή και βιομηχανική κατανάλωση. Η εταιρεία αρχικά χρησιμοποιεί τις αποκτηθείσες εγκαταστάσεις των κληρονόμων Ν. Μέγα που της παραδόθηκαν με την ίδρυσή της. Αυτές τις ενισχύει αμέσως (1934) με την αγορά πετρελαιομηχανής ισχύος 150 ίππων. Τα δίκτυα ηλεκτροφωτισμού της πόλης το 1934 δεν ήταν και

σε πολύ καλή κατάσταση και η επιχείρηση για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του Υπουργείου Συγκοινωνιών που της παραχώρησε την άδεια λειτουργίας αρχίζει αμέσως τη συντήρηση και συμπλήρωσή τους. Το 1933 η επιχείρηση υπογάφει πενταετή μη προνομιούχο σύμβαση με το Δήμο Λεβαδέων για την παροχή ηλεκτρού όριο μετρήσιμος για το φωτισμό των οδών και πλατειών της πόλεως αλλά και των δημοτικών καταστημάτων. Κατά τους όρους της σύμβασης το ολικό ποσό των λαμπτήρων θα είναι 285, συνολικής έντασης 10585 βατ και με υποχρεωτική για το Δήμο λειτουργία 3.400 ωρών ετησίως δηλαδή με προβλεπόμενη ετήσια κατανάλωση 35.989 kw και τιμή μονάδος 5,30 δρχ. 7 kw ήπιος κόστος 190.00 δρχ. Τη χρήση 1933-1934 η εταιρεία παρουσιάζει κέρδη 91.951,35 δρχ. εξυπηρετώντας 1089 ιδιώτες πελάτες, ενώ το 1935 1207 με κέρδη 209.764,80 δρχ. Τη χρονιά αυτή η Ε.Τ.Ε. στηρίζει την επιχείρηση παρέχοντάς της δάνειο 700.000 δρχ. με υποθήκη τις εγκαταστάσεις της. Για την καλύτερη εξυπηρέτηση του δανείου η εταιρεία πληρώνει με τα έσοδα που έχει από την παροχή υπηρεσιών προς το Δήμο τις δόσεις του δανείου. Το 1935 ολοκληρώνεται ο ηλεκτροφωτισμός των δημοτικών χώρων και εγκαταστάσεων. Επίσης η επιχείρηση φροντίζει για τη διασφάλιση του δικτύου της και τη μείωση των απωλειών ενέργειας καταργεί τα δύο παλαιά δίκτυα και δημιουργεί ένα καινούργιο και πλέον σύγχρονο αποκτώντας το πλεονέκτημα να διαθέτει ενέργεια με γραμμές χαμηλής τάσεως. Το εργοστάσιο μπορεί πλέον να παράγει ηλεκτρική ενέργεια μέχρι 100 kw την ώρα χωρίς να υπολογίζονται τα άλλα 100 kw της εφεδρείας. Η συνολική δηλαδή δυνατότητα της παροχής ενέργειας ανέρχεται στα 200 kw την ώρα. Εξαιτίας της κλιμακωτής ισχύος των μηχανών της (57, 114 και 150 ίππων) η επιχείρηση μπορεί με κατάλληλους συνδυασμούς και

διαθέτοντας πάντα εφεδρεία να αυξάνει το κανονικά παραγόμενο ρεύμα. Ο σταθμός της βρίσκεται στο κέντρο της πόλης και περιλαμβάνει δύο ντιζελομηχανές των 150 και 57 ίππων. Το 1936 τα κέρδη της επιχείρησης αυξάνονται και πάλι κατακόρυφα φθάνοντας τις 321.478,55 δρχ. Η επιχείρηση ολοκληρώνει την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό των παλαιών της εργαταστάσεων αυξάνοντας κατά 12% τους πελάτες της και κατά 37% την παραχόμενη ενέργεια σε κιλοβάτ. Το 1937 ολοκληρώνεται η προμήθεια μίας ακόμη πετρελαιομηχανής diesel ισχύος 200-275 ίππων και της ανάλογης ηλεκτρογεννήτριας με σκοπό την παροχή περισσότερης ενέργειας για την κάλυψη των βιομηχανικών αναγκών της περιοχής. Η παροχή ενέργειας παρουσιάζει αύξηση της τάξεως του 30%. Και αυτή η χρήση κλείνει με κέρδη 129.330,70 δρχ. που αυτή τη φορά μειώνονται εξαιτίας της αποτληρωμής τμήματος του δανείου που έλαβε

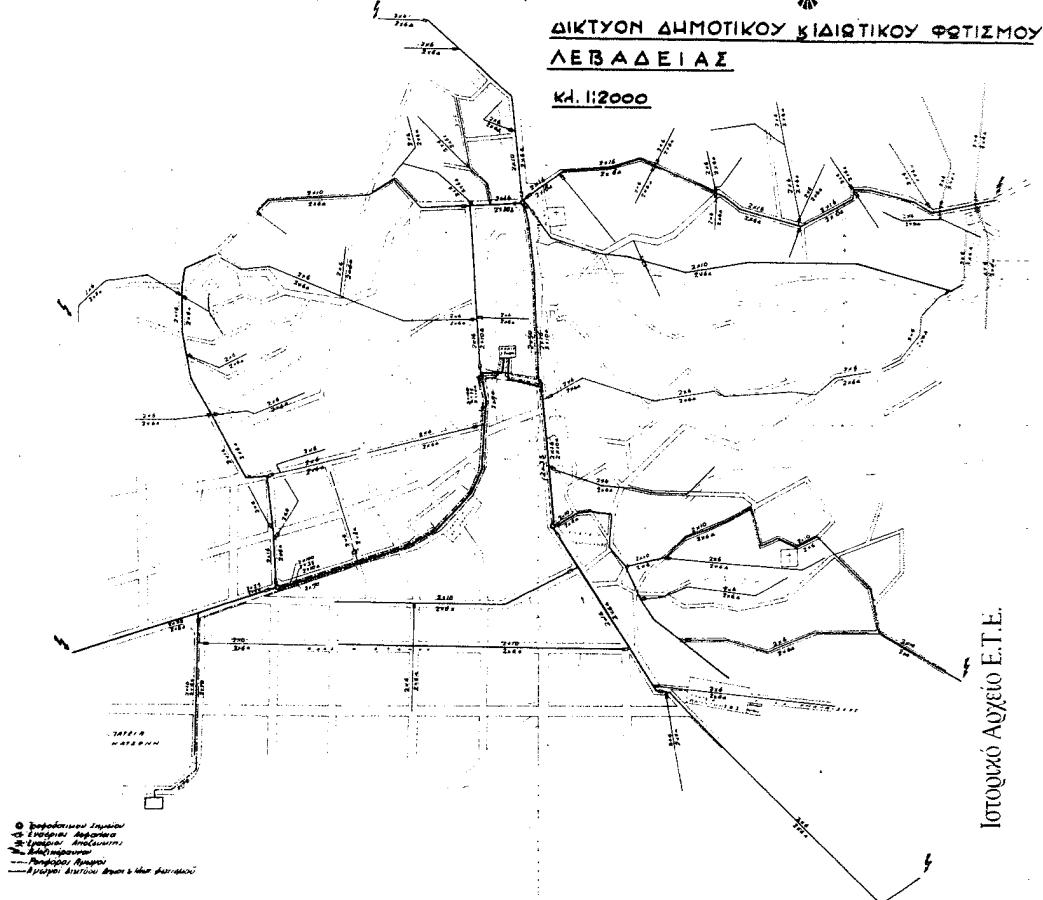
η εταιρεία από την E.T.E. Το 1937 η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στη Λιβαδειά ανέρχεται στα 255.510 και το 1938 στα 272.000 kw.

Η εταιρεία αναπτύσσεται συνεχώς και το 1940 διαθέτει πλέον ένα δίκτυο μήκους 20.000 χιλιομέτρων και μηχανολογικό εξοπλισμό αξίας 4.460.000 δρχ. Την ίδια περίοδο την ηλεκτροπαραγωγή της στηρίζει σε μία ομάδα με πετρελαιοκινητήρα ισχύος 270 ίππων του γερμανικού οίκου Benz διετούς ηλικίας, μία ομάδα με πετρελαιοκινητήρα ισχύος 150 ίππων του αγγλικού οίκου English-Electric εικοσαετούς ηλικίας, μία ομάδα με πετρελαιοκινητήρα ισχύος 110 ίππων του αγγλικού οίκου Ruston εικοσαετούς ηλικίας και μία ομάδα με πετρελαιοκινητήρα ισχύος 50 ίππων του αγγλικού οίκου Ruston εικοσαετούς ηλικίας

Η επιχείρηση εξακολουθεί να λειτουργεί ως το 1954, έτος ίδρυσης της Δ.Ε.Η.

**ΔΙΚΤΥΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΦΩΤΙΣΜΟΥ
ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ**

κλ. 1:2000

Ιστορικό Αρχείο E.T.E.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ ΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ηοικονομία της περιοχής Λιβαδειάς βασιζόταν στην κυρίως στην καλλιέργεια του σίτου και του βαμβακιού και στη βιομηχανική δραστηριότητα που υποστήριζε την κατεργασία αυτών των προϊόντων.

Η μέση ετήσια γεωργική παραγωγή για μεν το αίτο υπολογίζοταν σε 16.000.000 οκάδες για δε το βαμβάκι σε 12.500.000 οκάδες σύσπορου. Το ποσό της ετήσιας παραγωγής σύσπορου βαμβακιού στην περιοχή της Λιβαδειάς αντιστοιχούσε στο 1/4 της συνολική παραγωγής της χώρας. Το μεγαλύτερο τμήμα του παραγόμενου σίτου χρησιμοποιούνταν για τη διατροφή των κατοίκων της περιοχής το δε πλεονάζον συγκεντρωνόταν κατά τα τελευταία έτη (1935-1940) στις αποθήκες της ΚΕΠΕΣ.

Το βαμβάκι διατίθετο σε διάφορες εγχώριες αγορές εκτός από μία ποσότητα 1.800.000 οκάδων σύσπορου το οποίο απορροφούσε η τοπική νηματουργία. Η υπόλοιπη παραγόμενη ποσότητα σύσπορου βαμβακιού περίπου 10.700.000 οκάδες διοχετεύοταν στην εγχώρια αγορά αφού είχε ήδη υποστεί τη φάση του εκκοκκισμού από τα εκκοκκιστήρια της περιοχής. Μετά τη φάση του εκκοκκισμού, περίπου 600.000 οκάδες εκκοκκισμένου βαμβακιού μεταφέρονταν από τη Λιβαδειά στις νηματουργίες άλλων περιοχών. Η ποιότητα του παραγόμενου βαμβακιού ήταν άριστη, ζημιώνόταν όμως εξαιτίας των πρωτόγονων μεθόδων συλλογής του προϊόντος από τους αγρούς. Χρησιμοποιούνταν το παραγόμενο βαμβάκι για την παραγωγή χονδρών νημάτων γεγονός που υπό ομαλές συνθήκες δυσχέραινε την εύκολη διάθεσή τους στην αγορά.

Για την άλεση του επιτόπια καταναλισκόμενου σίτου, τον εκκοκκισμό του παραγόμενου βαμβακιού και την περαιτέρω κατεργασία του για παραγωγή νημάτων και υφασμάτων οι βιομηχανικές μονάδες της περιοχής χρησιμοποιούσαν τη δύναμη των ιδιώτων του ποταμού Έγκυ-

να σχηματίζοντας με πρόσχειρα τεχνικά έργα, επί της κοίτης του ποταμού, πτώσεις ύδατος για την παραγωγή κινητήριας δύναμης για τις λειτουργικές τους ανάγκες.

Οι επιχειρήσεις που σχετίζονταν με την άλεση του σίτου δεν μπόρεσαν να ακολουθήσουν τη γενικότερη εξέλιξη της αλευροβιομηχανίας της χώρας και παρέμειναν άνευ σημαντικής προόδου και χωρίς ουσιαστική ανανέωση του εξοπλισμού και των τεχνικών τους.

Οι επιχειρήσεις που στηρίζονταν στον εκκοκκισμό και την περαιτέρω κατεργασία του βαμβακιού, απαλλαγμένες από δάνεια (τραπεζικά και ιδιωτικά) κι έχοντας χαμηλά λειτουργικά έξοδα αλλά και διαθέτοντας σταθερή πελατεία στην ευρύτερη αγροτική ενδοχώρα της Βοιωτίας, αναπτύχθηκαν σταδιακά και βελτίωσαν τις εγκαταστάσεις τους και το μηχανολογικό τους εξοπλισμό στηριζόμενες κυρίως στη συσώψευση και επανεπένδυση των κατά περιόδους πραγματοποιούμενων κερδών τους. Η συντηρητικότητα όμως των ιδιοκτητών τους και ο περιορισμένος γεωγραφικός χώρος στον οποίο κυριολεκτικά «σφηνώθηκαν» ώστε να μπορούν να εκμεταλλευτούν την κινητήρια δύναμη των ιδιοττώσεων δεν επέτρεψαν τον πλήρη εκσυγχρονισμό τους. Άμεση συνέπεια αυτών των δύο αρνητικών παραμέτρων ήταν η, κάτω από τις διεθνείς εξελίξεις στην αγορά του βαμβακιού, αδυναμία κάλυψης της συνεχώς αυξανόμενης ζήτησης και ο περιορισμός των κερδών.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1930 παρατηρείται μία αλλαγή στις επιχειρηματικές στρατηγικές των βαμβακουργικών επιχειρήσεων της Λιβαδειάς. Η γενική τάση για νέες επεκτάσεις των εγκαταστάσεων των επιχειρήσεων αλλά και για αλλαγή ή εκσυγχρονισμό του μηχανολογικού τους εξοπλισμού οδηγεί τους ιδιοκτήτες τους στον τραπεζικό δανεισμό. Το υποκατάστη-

μα της Εθνικής Τράπεζας αντιμετωπίζει στις παραμονές του πολέμου έντονες πιέσεις για παροχή πολλαπλάσιων πιστώσεων από όσες για πολλά χρόνια πριν συνήθιζε να χρηγεί. Η δραστηριοποίηση μάλιστα στον τομέα αυτό και του υποκαταστήματος της Τράπεζης Αθηνών δημιουργεί έντονο ανταγωνισμό και σοβαρούς προβληματισμούς στη Διοίκηση της Ε.Τ.Ε. Η θέση όμως της τοπικής βιομηχανίας δεν επιτρέπει, κατά την Ε.Τ.Ε., τέτοιες σοβαρές δανειακές επιβαρύνσεις καθώς υπάρχουν σοβαροί φόβοι ότι η αύξηση της ζήτησης του βαμβακιού θα υποχωρήσει. Το γεγονός αυτό θα σήμαινε, πάντα κατά την εκτίμηση της Ε.Τ.Ε., ότι η σταθερή τοπική πελατεία των επιχειρήσεων του κλάδου της βαμβακουργίας, ο παλαιός τους εξοπλισμός και η αδυναμία βελτίωσης της ποιότητας του παραγόμενου βαμβακιού όχι μόνο δε θα επέτρεπαν την κερδοφορία των επιχειρήσεων αλλά θα έθεταν σε κίνδυνο και την ίδια τους την επιβίωση.

Το 1940 στη Λιβαδειά λειτουργούν 3 αλευρόμυλοι με ημερήσια παραγωγή 2-3 τόνους έκαστος, 15 εκκοκκιστήρια βαμβακιού, 5 νηματούργεια και 2 υφαντήρια. Τα εκκοκκιστήρια του βαμβακιού εργάζονταν για ένα οκτάμηνο το χρόνο με βάση άδεια που τους παρείχε ο Οργανισμός Βάμβακος η οποία ανανεωνόταν κάθε χρόνο. Τα περισσότερα από αυτά ήταν πολαιά και η απόδοσή τους καθόλου ικανοποιητική. Η συνολική τους δυναμικότητα ξεπερνούσε κατά πολύ το ποσό του παραγόμενου βαμβακιού αλλά η παραγωγικότητά τους δεν επέτρεπε τον πλήρη εκκοκκισμό της τοπικής παραγωγής το 1/3 τις οποίας, στα τέλη της δεκαετίας του 1930, μεταφέρεται αναγκαστικά για εκκοκκισμό στον Πειραιά. Το περιθώριο κέρδους αυτών των βιομηχανικών μονάδων δεν ξεπερνούσε την ίδια περίοδο τις 100 δρχ./δέμα βαμβακιού γεγονός που σήμαινε ότι ελάχιστες από αυτές πραγματοποιούσαν ετήσια κέρδη άνω των 100.000 δρχ.

Τα νηματουργεία και τα υφαντήρια αποτελούν το 1940 το σοβαρότερο κλάδο της βιομηχανίας της Λιβαδειάς. Σ' αυτές τις επτά επιχειρήσεις τοποθετεί και η Ε.Τ.Ε. το 50% των πιστώσεων που το υποκατάστημά της χρηγεί.

Η συγκέντρωση στη Λιβαδειά αγροτικών και βιομηχανικών προϊόντων την περίοδο αυτή ευνοεί την ανάπτυξη εξαγωγικού εμπορίου το οποίο όμως κατά τα τελευταία χρόνια υφίσταται δυσμενείς επιδράσεις από τον ανταγωνισμό που του ασκούν τα εισαγόμενα από την Αθήνα και τον Πειραιά προϊόντα.

Έκτος από τα υποκαταστήματα της Ε.Τ.Ε. και της Τράπεζης Αθηνών στη Λιβαδειά δραστηριοποιείται και η Α.Τ.Ε. που έχει συγά συγά αρχίσει να καλύπτει το μεγαλύτερο τμήμα των αγροτικών χρηγήσεων στην περιοχή.

Στις 6 Φεβρουαρίου του 1940 το υποκατάστημα της Ε.Τ.Ε. στη Λιβαδειά έχει τοποθετήσει συνολικού ύψους 37.366.788 δρχ. από τις οποίες τα 21.566.375 δρχ. είναι με προσωπική ασφάλεια, τα 15.705.669 δρχ. με ενέχυρο εμπορεύματα και οι 94.744 δρχ. σε διάφορες άλλες τοποθετήσεις.

Οι τοποθετήσεις αυτές αναλύονταν κατά κλάδο και κατηγορία πελατείας ως ακολούθως:

ΚΛΑΔΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΟΦΕΛΟΜΕΝΑ ΠΟΣΑ ΣΕ ΔΡΧ.	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Γεωργοκτηματίες	91	2.510.000	6%
Έμποροι	125	6.762.000	18%
Βαμβακέμποροι	13	5.731.000	15%
Βιομήχανοι	11	22.312.000	61%
Δικαστικοί	2	51.000	0%
ΣΥΝΟΛΟ	241	37.366.000	100%

Η υπερβολική όμως συγκέντρωση μεγάλου τμήματος των τοποθετήσεων σε μία πολύ μικρή ομάδα πελατείας δημιουργήσεις στην τράπεζα αρκετά προβλήματα καθώς το 35% από αυτές τις τοποθετήσεις είχε χρηγηθεί με τη μορφή ανοικτών λογαριασμών για τη βελτίωση των εγκαταστάσεων αυτών των επιχειρήσεων.

